

Igor DOLEA
Victor ZAHARIA

SECURITATEA PERSONALĂ ÎN MEDIUL PENITENCIAR

Autori:

Igor Dolea, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Catedra drept procesual penal și criminalistică, Universitatea de Stat din Moldova. Membru al Consiliului Superior al Magistraturii.

Victor Zaharia, doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova. Director, Institutul de Reforme Penale.

Publicația este realizată în cadrul proiectului „Consolidarea Reformei Sistemului de Justiție Penală din Republica Moldova”, implementat de Institutul de Reforme Penale cu suportul financiar al Organizației Interbisericești pentru Dezvoltare în Cooperare (ICCO, Olanda).

Editura: Cartea Juridică

Redactor: Raisa Belicov

Copertă și machetare: Adriana Mîrza

Institutul de Reforme Penale (IRP)

Str. Lomonosov nr. 33,

mun. Chișinău, Republica Moldova

Tel./fax: (22) 92-51-71

e-mail: info@irp.md

www.irp.md

© Toate drepturile asupra publicației sunt rezervate Institutului de Reforme Penale (IRP).

Atât publicația, cât și fragmente din ea nu pot fi reproduse fără indicarea sursei.

CUPRINS

SECURITATEA PERSONALĂ ÎN MEDIUL PENITENCIAR	5
---	---

PARTEA I. Securitatea personală prin prisma relațiilor dintre deținuți	9
---	----------

I.1. Cauzele conflictelor dintre deținuți	10
---	----

I.2. Factorii ce contribuie la conflictele dintre deținuți	16
--	----

I.3. Subiecții implicați cel mai frecvent în conflictele dintre deținuți	20
--	----

I.4. Formele și consecințele abuzului asupra unor deținuți comis de către alți deținuți	24
--	----

I.5. Măsurile de autoprotecție luate de către deținuți contra abuzului și conflictului cu alți deținuți	27
--	----

I.6. Măsurile de prevenire a abuzului asupra unor deținuți de către alți deținuți, întreprinse de administrația penitenciară	29
---	----

I.7. Măsurile de protecție a deținuților-victime ale abuzului din partea altor deținuți, întreprinse de administrația penitenciară	36
---	----

I.8. Măsurile de protecție a deținuților-victime ale abuzului din partea altor deținuți, întreprinse de către instituțiile de monitorizare a respectării drepturilor omului în locurile de detenție	45
---	----

PARTEA a II-a. Securitatea personală a deținuților prin prisma relațiilor deținut-administrație	63
--	-----------

II.1. Cauzele abuzului deținuților din partea unor colaboratori ai instituției penitenciare	64
--	----

II.2. Factorii ce contribuie la abuzul deținuților de către unii colaboratori ai instituției penitenciare -----	68
II.3. Subiecții implicați cel mai frecvent în cazuri de abuz al deținuților din partea unor colaboratori ai instituției penitenciare -----	70
II.4. Metodele și formele de abuz al deținuților din partea unor colaboratori ai instituției penitenciare -----	73
II.5. Măsuri de combatere a cazurilor de abuz al deținuților din partea unor colaboratori ai instituției penitenciare, întreprinse de managementul superior -----	76
SUMMARY IN ENGLISH-----	79

SECURITATEA PERSONALĂ ÎN MEDIUL PENITENCIAR

Prezentul studiu a fost realizat de către Institutul de Reforme Penale în cadrul proiectului „Consolidarea Reformei Sistemului de Justiție Penală din Republica Moldova”.

Studiul are drept scop examinarea securității personale în mediul penitenciar, din perspectiva relațiilor dintre deținuți, precum și dintre deținuți și administrație. Fenomenul violenței în penitenciare este prea complex ca să poată fi cercetat și diagnosticat categoric. Or, prezentul raport vine să prezinte problemele majore și tendințele din această perspectivă, neepuizând nici pe departe domeniul de cercetare.

Nu a constituit un obiectiv al echipei de cercetare să demonstreze faptul că în mediul penitenciar există conflicte, care duc la violență și abuz între deținuți și abuz al unor reprezentanți ai administrației instituțiilor penitenciare în raport cu deținuții. Acesta este un fapt notoriu. Organizațiile internaționale și locale de monitorizare a locurilor de detenție au constatat acest lucru de mai multe ori.

Problema este una imperativă și actuală și necesită o abordare coerentă atât din partea Guvernului, Ministerului Justiției și Departamentului Instituții Penitenciare, cât și din partea fiecărui colaborator al sistemului penitenciar. Unele angajamente în acest domeniu deja sunt reflectate în anumite documente naționale de politici, inclusiv în Strategia de Reformare a Sectorului Justiției pentru anii 2011-2016.

Punctul de pornire în evaluarea situației îl constituie actele internaționale la care Republica Moldova este parte, angajamentele Republicii Moldova în domeniu, precum și bunele practici ale altor state.

În procesul de realizare a studiului au fost utilizate atât metode cantitative, cât și calitative. Astfel, au fost distribuite și completate 512 chestionare (deținuți – 300, colaboratori ai secției securitate, regim și supraveghere – 50 de persoane, șefi de sector – 120, asistenți sociali – 30 de persoane, psihologi – 12 persoane). În cazul chestionarelor completate de către deținuți, în calitate de

operatori au activat colaboratorii Centrelor de Justiție Comunitară. La determinarea eșantionului de deținuți, care au completat chestionarul, s-a ținut cont de numărul acestora în diferite instituții penitenciare. Un criteriu similar a fost aplicat la stabilirea eșantionului de colaboratori ai sistemului penitenciar.

Au fost realizate interviuri cu conducerea Departamentului Instituții Penitenciare, șefii de instituții penitenciare, colaboratori (inclusiv medici) și ex-angajați ai instituțiilor penitenciare, procurori responsabili de controlul respectării legislației la executarea hotărârilor judecătorești cu caracter penal, reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale ce au experiență de interacțiune cu mediul penitenciar, avocați, deținuți și foști deținuți, inclusiv persoane eliberate condiționat înainte de termen (beneficiari ai serviciului de probațiune). Au fost realizate 4 focus-grupuri cu medici și psihologi care activează în cadrul instituțiilor penitenciare.

Este de menționat că atât deținuții, cât și colaboratorii instituțiilor penitenciare au fost suficient de rezervați în fazele incipiente de realizare a interviurilor, deficiență depășită în reflectarea rezultatelor cercetării prin utilizarea unui complex de metode, inclusiv interviuarea foștilor deținuți și ex-angajați ai sistemului penitenciar. De asemenea, constatările, opiniile expuse de către deținuți au fost confruntate cu cele prezentate de către colaboratorii sistemului penitenciar și alte categorii de respondenți.

Studiul face referință la datele statistice furnizate de către Departamentul Instituții Penitenciare. În procesul de realizare a studiului au fost examinate și cazuri concrete de violență deținuți-deținuți și deținuți-administrație. Din considerente de protecție a sursei de informație, acestea nu au fost invocate în mod distinct în prezentul studiu. Rezultatele cercetării au fost validate în cadrul a două mese rotunde, cu participarea colaboratorilor sistemului penitenciar, reprezentanților organizațiilor neguvernamentale ce activează în domeniu, a procurorilor, avocaților, reprezentanților mediului academic etc.

Fiind o încercare de a reflecta asupra problemei violenței și abuzului în raport cu deținuții, atât din partea unor deținuți, cât și din partea unor colaboratori ai sistemului penitenciar, studiul poate fi de un real folos pentru factorii de decizie în vederea formulării de politici relevante în domeniu, precum și pentru persoanele implicate cotidian în activitatea sistemului penitenciar.

Realizarea acestui studiu nu ar fi fost posibilă fără implicarea activă a dnei Ana Racu (în prezent membru al Comitetului European pentru Prevenirea Torturii) și a dnei Iuliana Adam (colaborator al Departamentului Instituții Penitenciare), care au facilitat procesul de completare a chestionarelor, planificare a interviurilor și focus-grupurilor cu deținuți și angajați ai sistemului penitenciar.

Institutul de Reforme Penale exprimă sincere mulțumiri tuturor celor care prin completarea chestionarelor, participarea la interviuri, comentarea proiectului de raport au contribuit la formularea unor concluzii și recomandări pertinente, ceea ce va duce la consolidarea capacității instituțiilor penitenciare de protecție a drepturilor omului.

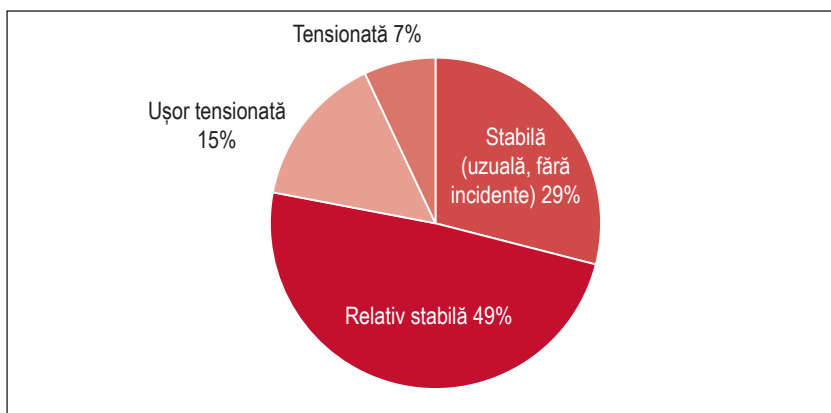
Autorii

PARTEA I

SECURITATEA PERSONALĂ PRIN PRISMA RELAȚIILOR DINTRE DEȚINUȚI

I.1. CAUZELE CONFLICTELOR DINTRE DEȚINUȚI

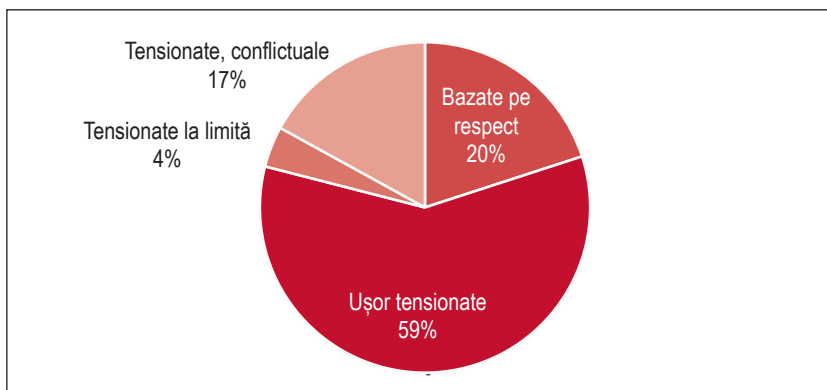
*Cum apreciați, în general, atmosfera din penitenciar?
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)*

Majoritatea colaboratorilor sistemului penitenciar au evaluat atmosfera generală din penitenciar ca fiind una stabilă, uzuală, fără incidente (29%) sau relativ stabilă (49%). Cu toate acestea, în opinia a 22% dintre colaboratorii respondenți la chestionar, situația este ușor tensionată sau chiar tensionată.

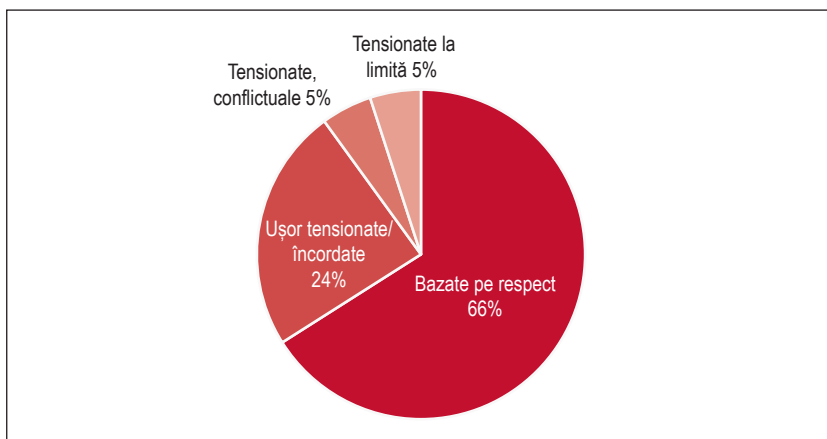
- **Atmosfera generală din penitenciar are repercusiuni atât asupra felului în care colaboratorii sistemului penitenciar își îndeplinesc atribuțiile profesionale, cât și asupra eficienței executării pedepsei privative de libertate și a respectării drepturilor persoanelor deținute.**

*Cum apreciați, în general, relațiile dintre deținuți?
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)*

20% dintre colaboratorii respondenți la chestionar au apreciat relațiile dintre deținuți ca fiind bazate pe respect, majoritatea (59%) menționând relațiile dintre deținuți ca fiind ușor tensionate. 17% dintre colaboratorii respondenți la chestionar au apreciat relațiile dintre deținuți drept tensionate și conflictuale, iar 4% – tensionate la limită.

*Cum apreciați, în general, relațiile dintre colegii Dvs.?
(respondenți deținuți)*

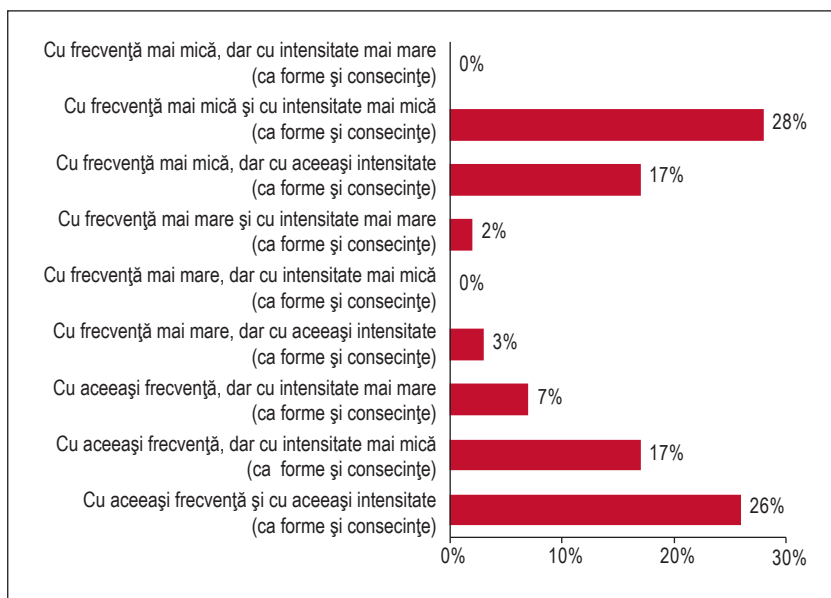
Doi din trei deținuți respondenți la chestionar au menționat că relațiile dintre deținuți sunt bazate pe respect. Unu din patru deținuți respondenți au apreciat relațiile dintre deținuți drept ușor tensionate. Este de menționat că 10% dintre deținuții respondenți au apreciat relațiile dintre deținuți drept tensionate, conflictuale sau chiar tensionate la limită.

- **Reprezentanții administrației instituțiilor penitenciare conștientizează situația și o apreciază critic, iar recunoașterea problemei este una din premisele unor intervenții eficiente.**
- **Un următor pas ar fi determinarea categoriilor de intervenții din partea administrației penitenciare în vederea diminuării tensiunilor și situațiilor conflictuale.**

Se pare că și deținuții conștientizează caracterul relațiilor dintre ei, menționând în cadrul mai multor interviuri precum că „mulți nu au avut nici copilărie frumoasă”. Acest fapt este confirmat și de datele statistice¹, care denotă că o bună parte dintre deținuți nu au reușit să capete instruirea necesară și, respectiv, un loc de muncă.

- **Deținuții conștientizează caracterul relațiilor dintre ei, ceea ce este un bun context al unor intervenții din partea administrației penitenciare în vederea diminuării tensiunilor și situațiilor conflictuale.**

În opinia Dvs., în ultimii trei ani, abuzul între deținuți ca frecvență și forme de manifestare este:
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)

În general, în ultimii trei ani, situațiile de abuz între deținuți, ca frecvență și forme de manifestare, se produc cu frecvență mai mică și cu intensitate mai mică (ca forme și consecințe) – 28%; cu aceeași frecvență și cu aceeași intensitate –

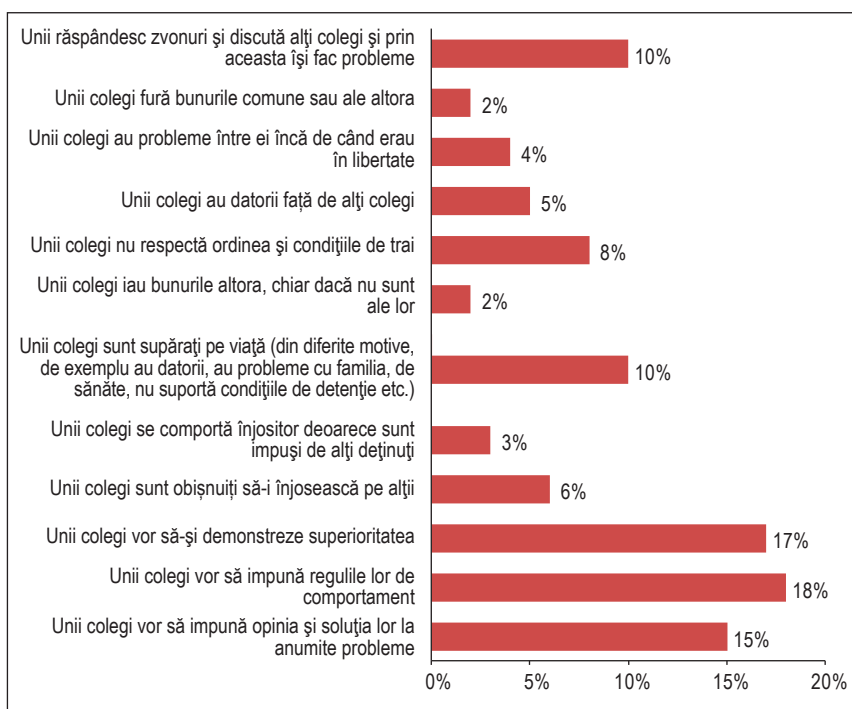
¹ Vezi: <http://www.penitenciar.gov.md/ro/statistica.html>

26%; cu frecvență mai mică, dar cu aceeași intensitate – 17%; cu aceeași frecvență, dar cu intensitate mai mică – 17% și doar 7% consideră că abuzul este cu aceeași frecvență, dar cu intensitate mai mare.

- **În general, în ultimii trei ani, frecvența și intensitatea abuzului dintre deținuți este în scădere.**

Deseori, situațiile de abuz și violență între deținuți rezultă din conflictele dintre aceștia. Conflictele dintre deținuți au cele mai diverse cauze.

Care sunt, în opinia Dvs., cele mai frecvente cauze, motive ale conflictelor dintre deținuți? (respondenți deținuți)

Deținuții respondenți la chestionar, având posibilitatea de a indica mai multe cauze, au menționat că cele mai frecvente cauze ale conflictelor dintre deținuți sunt: impunerea regulilor de comportament de către unii deținuți în raport cu alți deținuți (18% respondenți deținuți); dorința de manifestare a superiorității (17% respondenți deținuți); impunerea opiniei și soluției la anumite probleme (15% respondenți deținuți) sau pur și simplu unele probleme de natură personală (10% dintre respondenții deținuți, de exemplu, au datorii, au probleme de familie, nu cunosc unde se află copiii minori sau alți membri ai familiei, au probleme de sănătate, nu suportă condițiile de detenție etc.).

Unu din trei deținuți respondenți la chestionar a menționat drept cauză a conflictelor faptul că unii deținuți răspândesc zvonuri și discută alți colegi și prin aceasta „își fac probleme”. Deseori, în opinia a 1/4 dintre deținuții respondenți la chestionar, conflictele apar deoarece unii deținuți nu respectă ordinea și condițiile de trai (din diferite motive, inclusiv datorită lipsei de educație), nu respectă normele elementare de igienă personală. Unul dintre deținuții intervievați sugera clasificarea deținuților în două categorii: prima – „curați și educați” și a doua categorie – „murdari și prostănaci”.

Conflictele de la libertate perpetuate în locurile de detenție sunt menționate de către 4% dintre deținuți ca fiind una din cauzele majore ale conflictelor din locurile de detenție. Alteleori, cauzele conflictului sunt datoriile (5% dintre deținuții respondenți), obișnuința de a înjosi alte persoane (6% dintre deținuții respondenți), dar și sustragerea (2% dintre deținuții respondenți) sau chiar luarea forțată a bunurilor altor deținuți (2% dintre deținuții respondenți).

Merită o atenție deosebită a administrației penitenciare și faptul că 11% dintre deținuții respondenți la chestionar au menționat că unii dintre deținuți își înjosesc colegii deoarece sunt impuși de alți deținuți.

- **În opinia deținuților, cele mai frecvente cauze ale conflictelor dintre deținuți sunt: impunerea regulilor de comportament de către unii deținuți în raport cu alți deținuți; dorința unor deținuți de manifestare a superiorității; impunerea opiniei și soluției la anumite probleme; probleme de natură personală; răspândirea zvonurilor; încălcarea ordinii și neglijarea condițiilor de trai; perpetuarea conflictelor de la libertate; datoriile; sustragerea și luarea forțată a bunurilor altor deținuți; impunerea comportamentului abuziv de către alți deținuți.**
- **Administrația instituțiilor penitenciare urmează să dezvolte programe de gestionare a conflictelor și evitare a situațiilor de abuz, care ar lua în calcul cauzele conflictelor dintre deținuți.**

Răspunsurile colaboratorilor sistemului penitenciar vin să confirme cauzele abuzului între deținuți indicate de către deținuți. Colaboratorii sistemului penitenciar au evidențiat drept cauze majore: impunerea opiniei și soluției la anumite probleme (17% colaboratori respondenți); impunerea statutului (16%); impunerea regulilor de subcultură criminală (12%); răspândirea de zvonuri de către un deținut referitor la alt deținut (11%); atitudinea neglijentă a unor deținuți față de ordine și condițiile de trai (11%); jocurile de hazard (9%); umilirea și trecerea de la un nivel la altul ca și ierarhie (6%); sustragerea (pe ascuns) a unor bunuri de către deținuți de la alți deținuți (5%); căutarea unei victime cu probleme personale (ex. conflict cu alți deținuți sau reprezentanți ai administrației, abandonarea de către familie, dorința de libertate, imposibilitatea de plată a unei datorii etc.) – 4%; cauze de la libertate (ex. răzbunare, reglare de conturi) – 4%; luarea/acapararea de bunuri de către un deținut de la alții

și opunerea acestor potențiale victime ale abuzului – 2%; executarea indicației unui alt deținut în contextul elementelor de subcultură criminală – 2%.

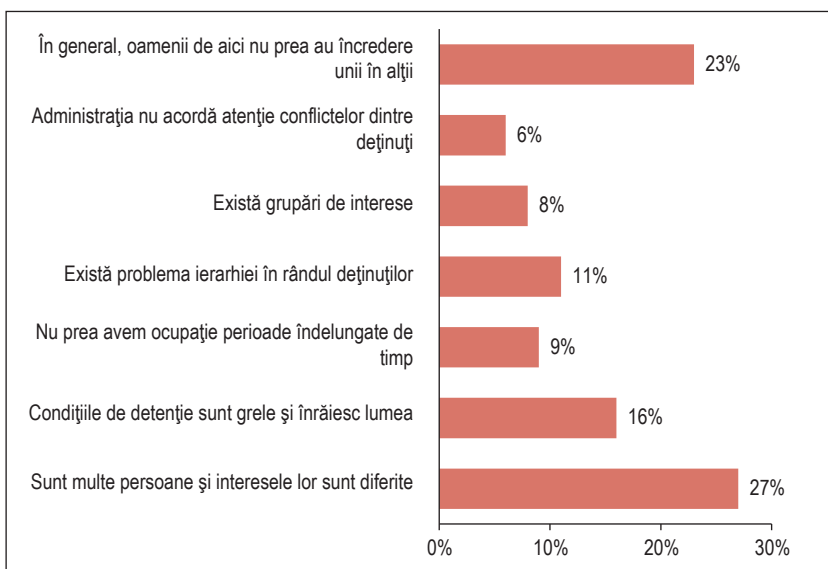
Care sunt, în opinia Dvs., cele mai frecvente cauze ale abuzului și violenței dintre deținuți? (respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)

- **De fapt, în opinia administrației, cauza majoră a abuzului și violenței între deținuți este subcultura criminală și aspectele conexe acesteia (impunerea statutului, regulilor de subcultură criminală, umilirea și trecerea la un alt nivel ca și ierarhie, executarea indicației unui alt deținut etc.).**

I.2. FACTORII CE CONTRIBUIE LA CONFLICTELE DINTRE DEȚINUȚI

*De ce apar conflicte între colegii Dvs.?
(respondenți deținuți)*

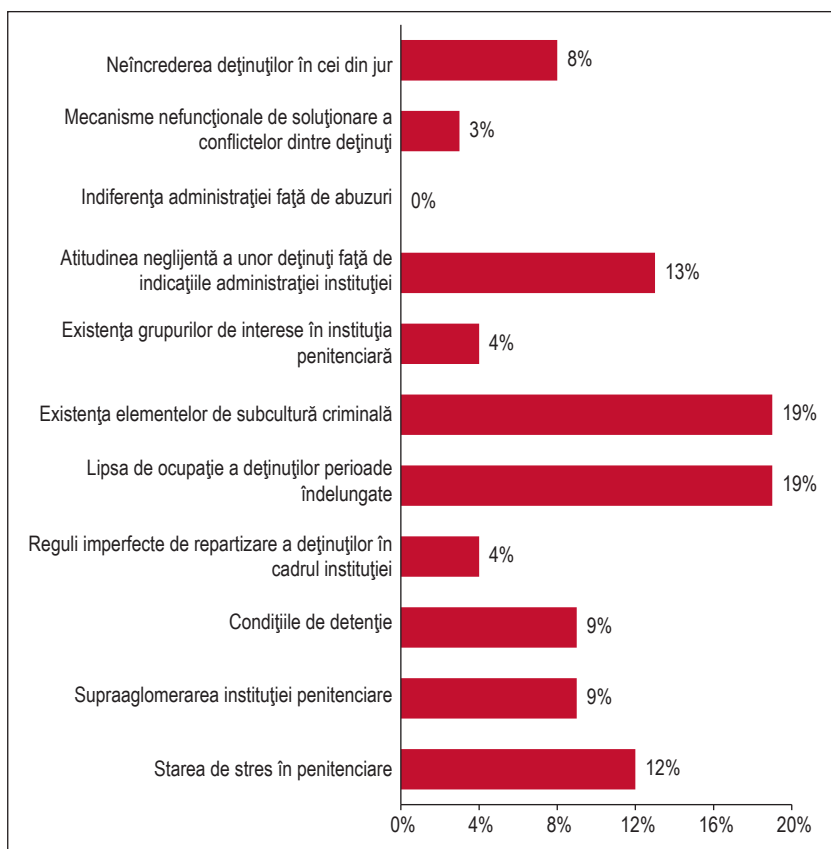
În opinia deținuților respondenți la chestionar, cel mai pronunțat factor ce contribuie la conflicte, iar de aici și la abuz între deținuți, este diversitatea de interese în condiții de supraaglomerare (27% dintre respondenți), dar și faptul că însuși mediul penitenciar nu oferă o atmosferă de încredere între deținuți, în relațiile interpersonale (23% dintre deținuții respondenți).

Condițiile grele de detenție în mare parte favorizează contextul conflictual consideră 16% dintre deținuții respondenți la chestionar. Faptul că supraaglomerarea contribuie direct la conflicte, care duc la violență și abuz între deținuți, este confirmat și de către colaboratorii instituțiilor penitenciare, aceștia din urmă menționând că „lipsește condițiile ce ar corespunde normelor europene, din cauza finanțării insuficiente”, „condițiile de detenție nu prea corespund”, „la instruire ne spun una, dar

condițiile de detenție sunt grele”, „lipsa spațiului de separare a condamnaților”, „lipsa sistemului de celulă”, „număr mare de deținuți”, „condiții proaste de detenție și de lucru” etc.

Subcultura criminală (11% dintre deținuții respondenți) și existența grupărilor de interese (8% dintre deținuții respondenți) sunt, în opinia respondenților la chestionar, factorul numărul 1 favorizant al conflictelor dintre deținuți. Este îngrijorător faptul că 6% dintre deținuții respondenți au apreciat drept factor favorizant al abuzului între deținuți lipsa de reacție a administrației la conflictele dintre deținuți, în timp ce administrația penitenciară are o obligație pozitivă de a proteja deținuții și de a combate violența dintre ei. Acești factori sunt confirmați și de către administrația și colaboratorii instituțiilor de detenție.

*Care, în opinia Dvs., sunt factorii ce contribuie, declanșează cel mai frecvent situații de abuz între deținuți (puteți selecta până la trei opțiuni)?
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)*

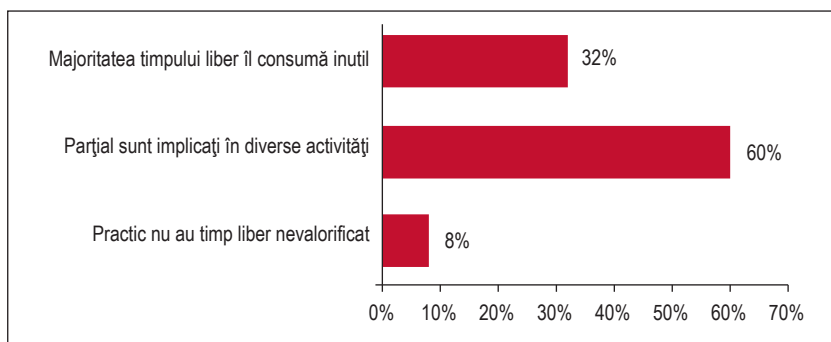

În opinia acestora, cei mai pronunțați factori sunt: existența elementelor de

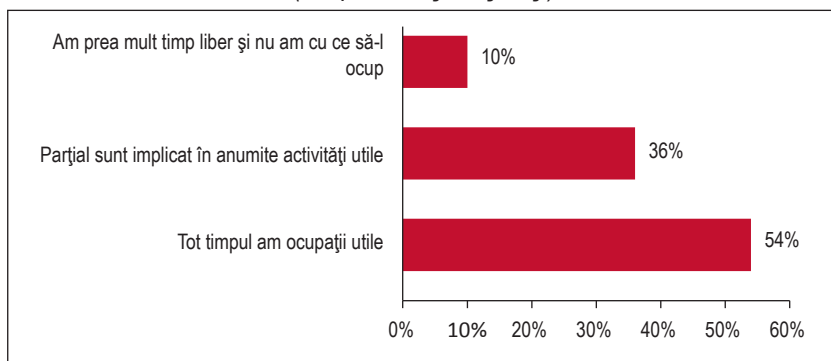
subcultură criminală (19%); lipsa de ocupație a deținuților perioade îndelungate (19%); atitudinea neglijentă a unor deținuți față de indicațiile administrației instituției (13%); starea de stres în penitenciare (12%); condițiile de detenție (9%) și supra-aglomerarea instituției penitenciare (9%); neîncrederea deținuților în cei din jur (8%); existența grupurilor de interese în instituția penitenciară (4%), regulile imperfecte de repartizare a deținuților în cadrul instituției (4%), precum și mecanismele nefuncționale de soluționare a conflictelor dintre deținuți (3%).

Un alt factor invocat în interviuri de către colaboratori ai sistemului penitenciar și deținuți este lipsa de ocupație a deținuților. 19% dintre deținuți au indicat acest factor. Doar 8% dintre colaboratorii respondenți la chestionar au menționat că deținuții practic nu au timp liber nevalorificat, 60% consideră că deținuții sunt parțial implicați în diverse activități, iar 32% susțin că deținuții consumă inutil majoritatea timpului.

*În opinia Dvs., deținuții au posibilități suficiente de ocupare a timpului (munca, instruirea, biblioteca, activități recreative și culturale, activități religioase etc.)?
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)*

*Aveți posibilități suficiente de ocupare a timpului (muncă, instruire, bibliotecă, activități recreative și culturale, activități religioase etc.)?
(respondenți deținuți)*

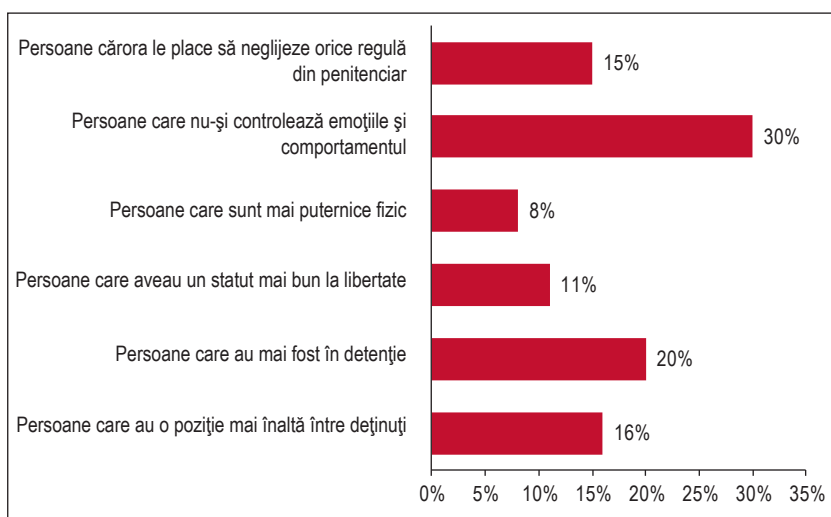
Majoritatea deținuților respondenți la chestionar (54%) au menționat că tot timpul au ocupații utile, unii au specificat că doar parțial sunt implicați în activități utile, iar 10% dintre deținuții respondenți au apreciat că au prea mult timp liber și nu au cu ce îl ocupa.

Deținuții caută diverse modalități de ocupare a timpului liber. Spre exemplu, unii încearcă să citească mai mult (deși, în asemenea caz, nu pot valorifica un fond de carte ce ar corespunde intereselor pe care le au) sau să se ocupe cu sportul (de-seori având posibilități limitate pentru aceasta).

- În opinia deținuților respondenți la chestionar, cel mai mult contribuie la conflicte, de aici și la abuz între deținuți: diversitatea de interese în condiții de supraaglomerare; lipsa de încredere între deținuți; condițiile grele de detenție; existența subculturii criminale și a grupărilor de interese; lipsa de reacție a administrației la conflictele dintre deținuți; lipsa de ocupație a deținuților.
- În opinia administrației și a colaboratorilor instituțiilor de detenție, cel mai mult contribuie la conflicte, de aici și la abuz între deținuți: existența elementelor de sub cultură criminală; lipsa de ocupație a deținuților perioade îndelungate; atitudinea neglijentă a unor deținuți față de indicațiile administrației instituției; starea de stres în penitenciare; condițiile de detenție și supraaglomerarea instituțiilor penitenciare; neîncrederea deținuților în cei din jur; existența grupurilor de interese în instituția penitenciară; reguli imperfecte de repartizare a deținuților în cadrul instituției; mecanisme nefuncționale de soluționare a conflictelor dintre deținuți; lipsa de ocupație a deținuților.
- Este în sarcina administrației penitenciare să dezvolte programe și activități cu deținuții care le-ar permite acestora valorificarea utilă a timpului lor liber și să facă astfel, încât mediul penitenciar să le ofere contextul de obținere a unor noi abilități, necesare unui comportament prosocial la libertate.
- Un subiect care merită atenție prioritară din partea administrației locurilor de detenție este luarea de atitudine și intolerarea interacțiunii dintre deținuți, bazată pe reguli de sub cultură criminală, or, este în sarcina administrației penitenciare să promoveze respectarea legislației în locurile de detenție.

I.3. SUBIECȚII IMPLICAȚI CEL MAI FRECVENT ÎN CONFLICTELE DINTRE DEȚINUȚI

*Care dintre colegii Dvs. provoacă cel mai des conflicte în penitenciar?
(respondenți deținuți)*

În conflictele dintre deținuți, cel mai des apar în calitate de inițiatori ai conflictului persoanele care nu-și controlează emoțiile și comportamentul (30% deținuți respondenți), persoanele care au fost anterior în detenție (20% deținuți respondenți), precum și cele care au o poziție mai înaltă între deținuți (16% deținuți respondenți). Este de menționat că în 15% din cazuri deținuții respondenți au considerat drept inițiatori ai conflictului persoanele cărora le place să neglijeze orice regulă din penitenciar.

- **Rezultatele chestionării sugerează elocvent necesitatea dezvoltării unor programe de gestionare a furiei.**

Reprezentanții administrației penitenciare (37%) susțin că există chiar un profil al agresorului. În opinia acestora, cel mai frecvent sunt implicați în conflictele

dintre deținuți, în ipostaza de agresor, persoanele impulsive (27%), persoanele cu un statut mai înalt în ierarhia criminală (19%), persoanele dependente de alcool și droguri (14%), persoanele cu tulburări mintale (13%), persoanele care au experiență carcerală (13%), persoane cu o pregătire fizică mai bună decât victimele abuzului (10%).

- **Administrația penitenciară urmează să dezvolte programe de reducere a violenței în mediul carceral și să includă cu precădere în calitate de beneficiari ai acestor programe deținuții impulsivi, pe cei cu un statut mai înalt în ierarhia criminală, cei dependenți de alcool și droguri, persoanele cu tulburări mintale, persoanele care au experiență carcerală, persoanele cu o pregătire fizică bună.**

*Care dintre colegii Dvs. cel mai des are probleme datorită acestor conflicte?
(respondenți deținuți)*

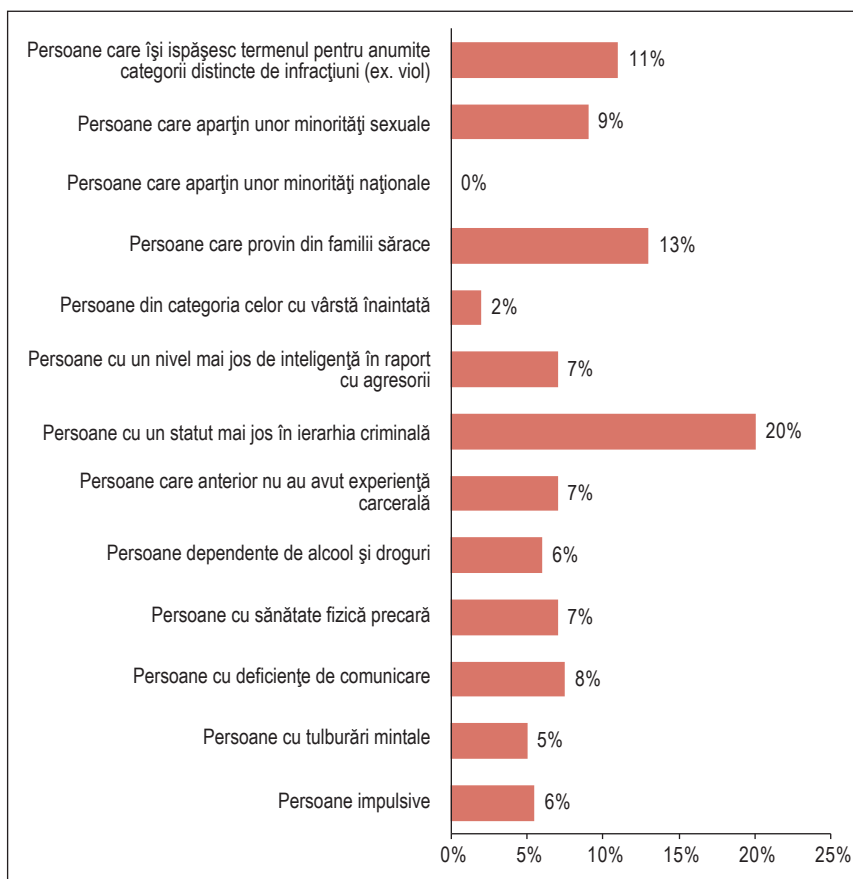

Cel mai frecvent apar în calitate de victime ale conflictelor, de aici ale abuzului, în opinia respondenților deținuți, persoanele care nu știu a discuta și a se comporta cu alți oameni (22% deținuți respondenți), persoanele cu o poziție mai joasă între deținuți (18% deținuți respondenți), persoanele care nu au mai fost anterior în detenție (15% deținuți respondenți) sau cele care sunt condamnate pentru anumite

categorii de infracțiuni (12% deținuți respondenți).

Persoanele de orientare sexuală netradițională apar preponderent în ipostaze de victime ale violenței între deținuți în opinia a 9% dintre deținuții respondenți. Cele mai vulnerabile și marginalizate categorii devin cu precădere victime ale abuzului între deținuți (persoanele cu un statut mai jos la libertate – 7% dintre deținuții respondenți, cele din familii mai sărace – 4% dintre deținuții respondenți, persoanele care sunt mai slab pregătite fizic – 4% deținuți respondenți, persoanele cu vârstă înaintată – 4% deținuți respondenți, cu probleme de sănătate – 3% deținuți respondenți și persoanele care nu vorbesc limba de stat). Or, cercetarea demonstrează că apartenența națională nu favorizează *eo ipso* violența în privința persoanei.

*Ce categorii de deținuți sunt implicați cel mai des în calitate de victime în situații de violență între deținuți?
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)*

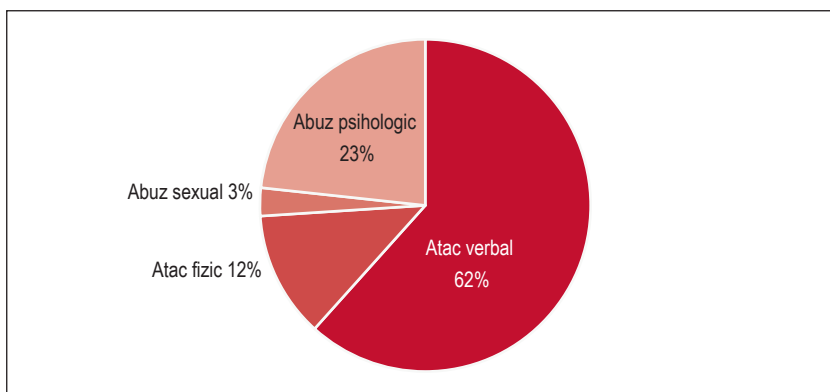
În opinia reprezentanților administrației penitenciare, cel mai des în calitate de victime ale violenței între deținuți sunt persoanele cu un statut mai jos în ierarhia

criminală (20%); persoanele care provin din familii sărace (13%); persoanele care își ispășesc termenul pentru anumite categorii distincte de infracțiuni, de exemplu viol (11%); persoanele care aparțin unor minorități sexuale (9%); persoanele cu deficiențe de comunicare (8%); persoanele care nu au experiență carcerală (7%).

- **Existența ierarhiei criminale în locurile de detenție plasează în ipostază de victime ale violenței dintre deținuți persoanele care se află cel mai jos în ierarhia criminală, abuzul manifestându-se în cascadă.**
- **Există necesitatea dezvoltării unor programe de adaptare la mediul penitenciar și de protecție contra abuzului în penitenciar, în care ar fi implicate persoanele aflate pentru prima dată în detenție.**
- **Urmează a fi dezvoltate și programe de lucru cu persoanele de orientare sexuală netradițională.**

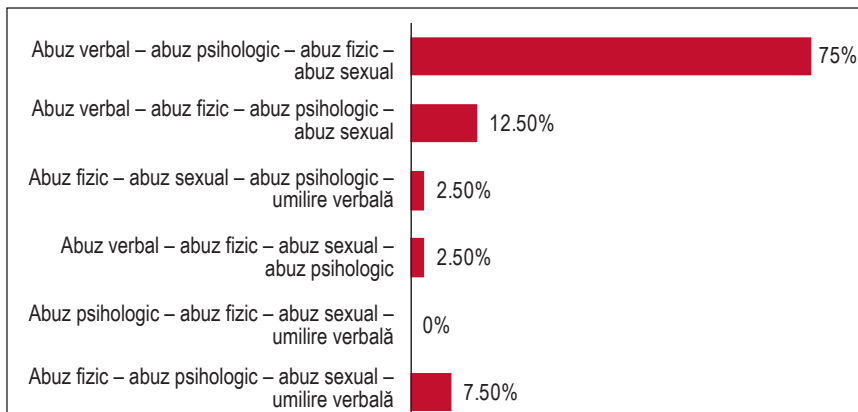
I.4. FORMELE ȘI CONSECINȚELE ABUZULUI ASUPRA UNOR DEȚINUȚI COMIS DE CĂTRE ALȚI DEȚINUȚI

*Care sunt cele mai frecvente forme de abuz?
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)*

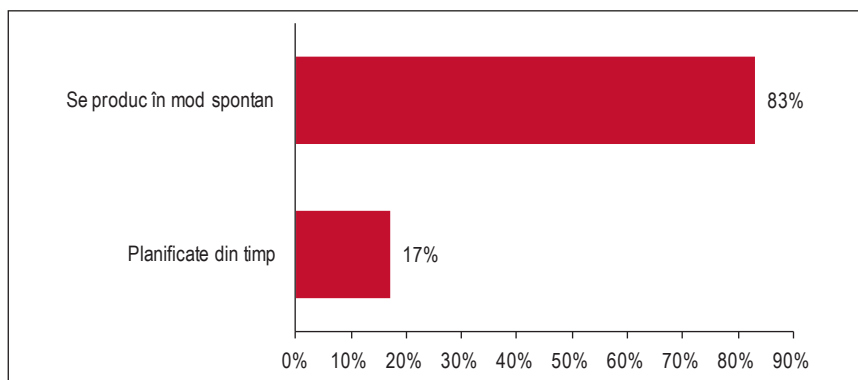

În opinia reprezentanților administrației penitenciare, cel mai frecvent se constată abuzul verbal al unor deținuți de către alți deținuți (62%), psihologic (23%), fizic (12%) și mai rar cel sexual (3%). Aceste forme, însă, sunt interdependente, evoluând de la abuz verbal la cel sexual (abuz verbal – abuz psihologic – abuz fizic – abuz sexual, 75% dintre respondenți; mai rar abuz verbal – abuz fizic – abuz psihologic – abuz sexual – 12,5% din cazuri).

*Care ar fi cea mai frecventă succesiune a formelor de abuz între deținuți?
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)*

*În opinia Dvs., cel mai des situațiile de abuz sunt:
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)*

În opinia reprezentanților administrației penitenciare, cel mai des situațiile de agresiune a unor deținuți asupra altor deținuți se produc în mod spontan (83%) și doar uneori în mod planificat (17% dintre respondenți).

Uneori la comiterea abuzurilor sunt utilizate și instrumente interzise în sistemul penitenciar, deși cel mai des au loc îmbrânciri, lovire cu pumnul sau cu obiecte.

Consecințele violenței și abuzului între deținuți sunt cele mai diverse. Nu a constituit un obiectiv al cercetării cuantificarea frecvenței unei sau altei consecințe. În intenția de a reda exact consecințele, vom enumera selectiv câteva dintre formulările pe care le-au prezentat deținuții: „depresie”, „decădere moral-psihologică”, „izolare”, „autoizolare”, „demoralizare”, „marginalizare”, „discriminare criminală”, „bătaie de joc și nervi”, „separare”, „îngrădire”, „psihosexualitate”, dar și „dereglarea sănătății”, „echimoze”, „mâini rupte și vânătăi”, „maltratare”, „coaste frânte”, „vânătăi” sau „fundul roșu”, „săx”, „umilire”, „viol”, „apusteală” ori „tăiatul

vinelor”, „otkaz de hrană”, „zacazuri” etc.; precum și formulările reprezentanților administrației penitenciare: „autoizolare”, „separarea condamnaților”, „supărare”, „petiții”, „rămânerea în umbră”, uneori „extorcare de bani de la rude”, frecvent „decădere moral-psihologică”, „stres”, „depresie”, „teama de a fi umilit”, „degradarea pe o perioadă îndelungată”, „marginalizare și discriminare criminală”, „refuzul hranei și automutilare”, „comportament agresiv”, „dependența de agresor”, „riscul de a fi permanent agresat”, de asemenea „dereglaarea sănătății”, „probleme de sănătate”, „echimoze de culoare violacee”, „plăgi”, „vătămări corporale”, „leziuni corporale uneori ușoare”, „vânătaii pe mâini și picioare”, „fracturi ale membrelor și coastelor”, „maltratare” sau „fundul roșu”, „relații neregulamentare”, „viol”, „umilire sexuală”.

- **Cel mai frecvent agresiunea unor deținuți asupra altor deținuți se produce în mod spontan, în formă verbală, urmată de abuz psihologic, fizic și mai rar abuz sexual. Aceste forme sunt interdependente, evoluând de la o formă la alta. Consecințele violenței și abuzului unor deținuți asupra altor deținuți sunt cele mai diverse, afectând grav demnitatea, integritatea fizică și psihică a persoanei.**
- **Administrația penitenciară urmează să elaboreze mecanisme de identificare a conflictelor dintre deținuți în faza incipientă, ceea ce ar permite rezolvarea acestora în faza rudimentară, fără a escalada în cele mai grave forme de abuz și violență.**

I.5. MĂSURILE DE AUTOPROTECȚIE LUATE DE CĂTRE DEȚINUȚI CONTRA ABUZULUI ȘI CONFLICTULUI CU ALȚI DEȚINUȚI

Metodele generale de autoprotecție a deținuților contra abuzului și conflictului cu alți deținuți sunt cele mai diverse. Este de remarcat că preferințele variază de la instituție penitenciară la instituție penitenciară. Cu toate riscurile generalizării exagerate, se pare că deținuții din Penitenciarul nr. 6 Soroca și Penitenciarul nr. 1 Taraclia sunt mai predispuși să apeleze la „negociere” în soluționarea conflictelor pe care le au decât cei din Penitenciarul nr. 15 Cricova sau Penitenciarul nr. 9 Pruncul, pe când cei din Penitenciarul nr. 3 Leova se pare că sunt mai „toleranți și executori”. Reiterăm că este doar o ipoteză, care nu are confirmare suficientă prin datele colectate în cadrul cercetării.

Cea mai frecventă și eficientă metodă de a evita conflictul, în opinia deținuților, este izolarea și lipsa de comunicare cu persoanele cu un potențial conflictogen. Astfel, atât în cadrul chestionării, cât și al interviurilor deținuții au menționat: „nu vorbesc cu nimeni”, „mă duc din ochii lor”, „nu acord nicio atenție”, „mă abțin și mă depărtez”, „nu comunic și nu bârfesc”, „stau deoparte”, „nu caut bătaie de cap”, „îi ocolesc”, „mă străduiesc să îi evit”, „mai mult tac și ascult”, „nu intru în contact”, „mă izolez conform art. 206 Cod de Executare”, „citesc”.

Alteori, unii deținuți încearcă să gestioneze situația conflictuală, menționând: „caut compromis”, „caut soluția necesară”, „sunt totdeauna neutru”, „îmi controlez emoțiile și comportamentul”, „mă străduiesc să nu le joc pe nervi altora”, „mă comport liniștit”, „știu cum și cu cine să vorbesc”, „comportament modest”, „respectarea opiniilor și intereselor”, „duc discuții”, uneori chiar în stil ofensiv, menționând „comunic cu cei ce caută probleme”, „îi preîntâmpin”, „discuții deschise”, „mă pregătesc fizic și moral”, „le dau de înțeles să mă evite”.

Uneori, conflictul se rezolvă, după părerea deținuților, prin „tac și execut”, „plătesc sau fac” sau „rabd”, de fapt rezultând o executare a pretenției ilegale a agresorului.

Metodele generale de evitare a conflictelor sunt aplicabile și în timpul muncii deținuților, plimbărilor zilnice și aflării în sector sau atunci când aceștia se implică sau participă la activități educative și culturale.

În opinia reprezentanților administrației penitenciare, cele mai bune mijloace de evitare a conflictului ar fi: „să respecte legislația”, „să nu încalce regulile de comportare”, „respectarea regimului”, „stima față de alți deținuți”, „evitarea persoanelor agresive”, „neconfruntarea”, „să nu se implice în conflict”, „să nu se lase provocat”, „să doarmă (în timpul nopții)”, „să lucreze (în timpul muncii)”, „să îndeplinească norma de muncă (în timpul muncii)”, să fie „rezervați”, „liniștiți”, „receptivi”, „calmi”, „ascultători”, „să fie atenți” dar și „să nu anunțe supraveghetorul (în timp de noapte)” etc.

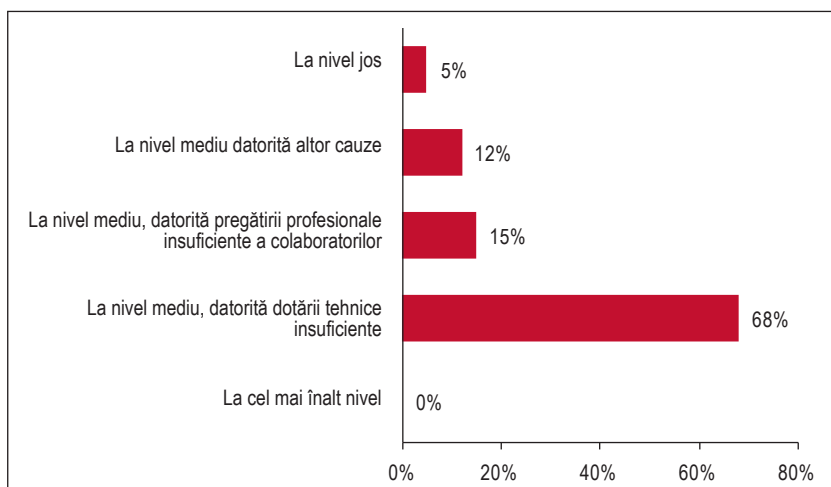
Mulți dintre deținuții intervievați au menționat că i-ar ajuta considerabil dacă ar cunoaște mai multe la venirea în penitenciar or, un număr de conflicte ce puteau fi evitate au apărut anume din necunoașterea „noilor reguli” de conviețuire. Astfel, este reiterată recomandarea de a dezvolta programe de adaptare la mediul penitenciar și de protecție contra abuzului în penitenciar, în care ar fi implicate persoanele aflate pentru prima dată în detenție.

- **O mare parte dintre deținuți ar fi predispuși să rezolve conflictele cu alți deținuți pe calea negocierii, în acest sens fiindu-le necesară dezvoltarea unor abilități în cadrul programelor de negociere de conflicte în penitenciare.**
- **Se recomandă elaborarea și implementarea de către administrația penitenciară a programelor de negociere a conflictelor dintre deținuți, inclusiv instruirea personalului care ar implementa asemenea programe.**

I.6. MĂSURILE DE PREVENIRE A ABUZULUI ASUPRA UNOR DEȚINUȚI DE CĂTRE ALȚI DEȚINUȚI, ÎNTREPRINSE DE ADMINISTRAȚIA PENITENCIARĂ

Pentru a putea proteja unii deținuți de actele de violență provocate de către alți deținuți, administrația instituției penitenciare trebuie să cunoască și să recunoască existența unor asemenea acte și să ia măsuri de prevenire a abuzului între deținuți.

*Cum apreciați, în general, calitatea lucrului de prevenire a abuzului și violenței între deținuți în sistemul penitenciar din RM?
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)*

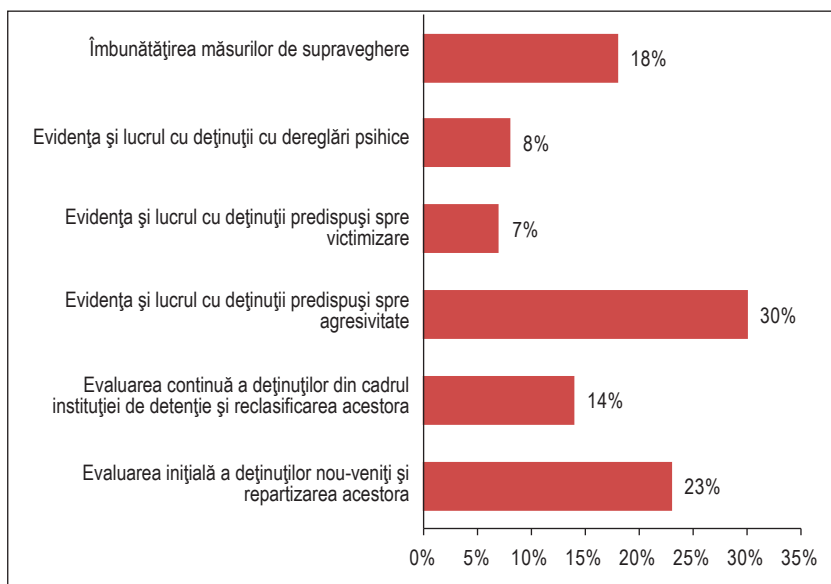

Reprezentanții administrației penitenciare recunosc că activitatea de prevenire a abuzului asupra unor deținuți de către alți deținuți este la un nivel calitativ jos. Astfel, nimeni nu a menționat că aceasta ar fi la cel mai înalt nivel, 68% au indicat

un nivel mediu, datorită dotării tehnice insuficiente; 15% – un nivel mediu, datorită pregătirii profesionale insuficiente a colaboratorilor; 12% – nivel mediu datorită altor cauze (ex. „condamnații au prea multe drepturi”, „ei atacă prin surprindere”), 5% consideră că activitatea respectivă este la nivel calitativ jos.

Conform administrației penitenciare, cele mai eficiente măsuri de prevenire a abuzului unor deținuți de către alți deținuți, întreprinse de administrația penitenciară sunt: evidența și lucrul cu deținuții predispuși spre agresivitate – 30% dintre răspunsuri; evaluarea inițială a deținuților nou-veniți și repartizarea acestora – 23% dintre răspunsuri; îmbunătățirea măsurilor de supraveghere – 18% dintre răspunsuri; evaluarea continuă a deținuților din cadrul instituției de detenție și reclasificarea acestora – 14% dintre răspunsuri; evidența și lucrul cu deținuții cu dereglări psihice – 8%; evidența și lucrul cu deținuții predispuși spre victimizare – 7% dintre răspunsuri.

*În opinia Dvs., care SUNT cele mai eficiente măsuri de prevenire a abuzului între deținuți, întreprinse de administrația penitenciară?
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)*

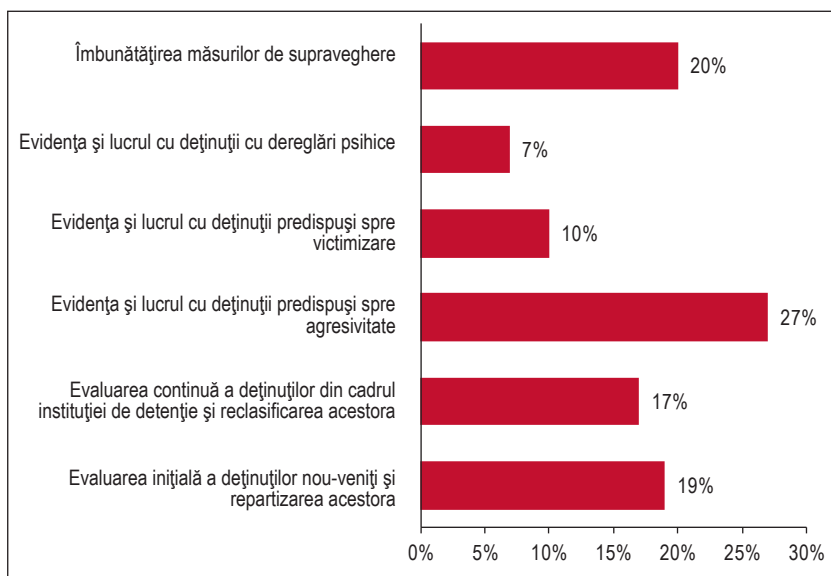

- Astfel, în prezent, cele mai eficiente măsuri de prevenire a abuzului unor deținuți de către alți deținuți, în opinia reprezentanților administrației penitenciare sunt: supravegherea permanentă sporită, inclusiv prin intermediul camerelor video; clasificarea și separarea pe categorii a deținuților; utilizarea mijloacelor speciale, inclusiv a cătușelor, dar și soluționarea problemelor dintre deținuți în faza incipientă, profilaxia și desfășurarea în acest scop a anumitor activități cu deținuții.
- Măsurile respective sunt eficiente în anumite contexte (în timp de

noapte, în timpul transportării, în cazul implicării în muncă, în cazul implicării în activități educative și culturale, în timpul plimbărilor zilnice/aflării în sector etc.).

- Unii colaboratori ai sistemului penitenciar au recunoscut că administrația nu are capacitate efectivă de a proteja deținuții contra abuzului din partea altor deținuți.

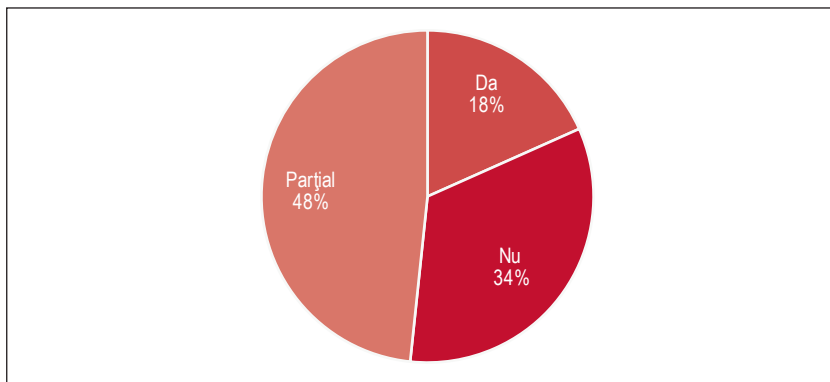
*În opinia Dvs., care AR FI cele mai eficiente măsuri de prevenire a abuzului între deținuți, întreprinse de administrația penitenciară?
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)*

Colaboratorii sistemului penitenciar, respondenți la chestionar, au menționat că cele mai eficiente modalități de prevenire a abuzului unor deținuți de către alți deținuți, întreprinse de administrația penitenciară ar fi: evidența și lucrul cu deținuții predispuși spre agresivitate – 27%; îmbunătățirea măsurilor de supraveghere – 20%; evaluarea inițială a deținuților nou-veniți și repartizarea acestora – 19%; evaluarea continuă a deținuților din cadrul instituției de detenție și reclassificarea acestora – 17%; evidența și lucrul cu deținuții predispuși spre victimizare – 10%; evidența și lucrul cu deținuții cu dereglări psihice – 7%.

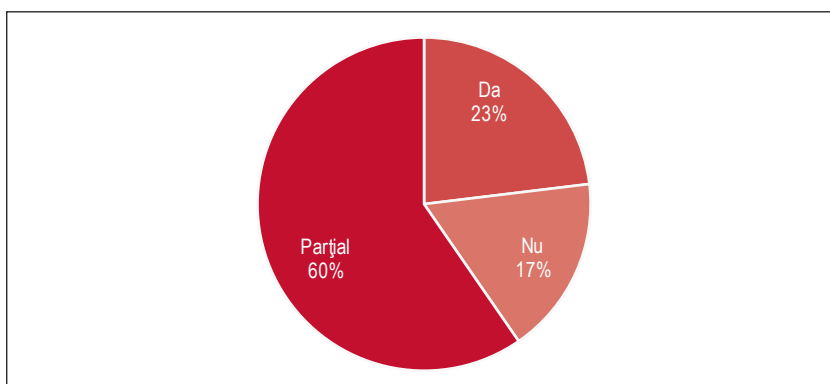
Măsuri similare se referă și la deținuții vulnerabili, cu un accent sporit pe lucrul individual cu potențialele victime și acordarea acestor persoane a suportului pentru depășirea anumitor situații dificile.

Fără a specifica numărul, amplasarea etc., apreciați dacă, în general, dotarea cu echipament este suficientă pentru asigurarea unei supravegheri eficiente a deținuților
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)

În opinia a 1/3 dintre reprezentanții administrației penitenciare nu există echipament suficient pentru a asigura o supraveghere eficientă a deținuților și doar aproape 1/5 au menționat existența suficientă a acestui fel de echipament. Jumătate dintre respondenți consideră că sunt dotați parțial cu echipament.

Fără a specifica numărul, responsabilii etc., apreciați dacă, în general, programele de prevenire și combatere a violenței între deținuți sunt eficiente
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)

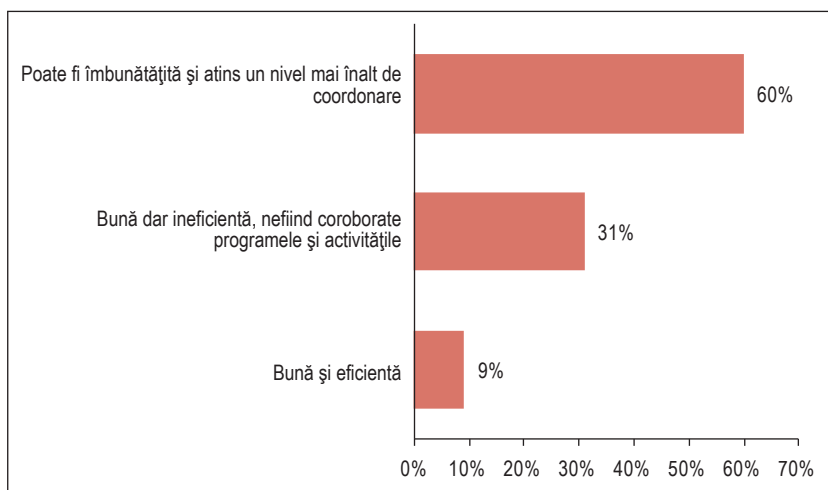

Totodată, programele de prevenire și combatere a violenței și abuzului unor deținuți față de alți deținuți sunt considerate ca fiind eficiente doar de către 23% dintre respondenți, colaboratori ai sistemului penitenciar, 17% apreciindu-le ca fiind ineficiente, iar 60% – ca parțial eficiente. Motivele acestei stări de lucruri, invocate în cadrul interviurilor, sunt: lipsa unor specialiști (în special psihologi), deținuții sunt o categorie specifică și e greu de lucrat (inclusiv interdicțiile ce vin din subcultura

criminală), deținuții nu au încredere în administrația penitenciară, desfășurarea în mod superficial a acestor programe etc. Este de menționat că managementul penitenciar poate contribui la selectarea specialiștilor și instruirea acestora, elaborarea, implementarea și evaluarea implementării unor programe, dar nu are capacitate de a „selecta” deținuții care vin în penitenciar, de aici – necesitatea de a spori calificarea personalului și calitatea instrumentelor cu care acesta lucrează.

Eficiența programelor de prevenire și combatere a violenței și abuzului unor deținuți de către alți deținuți este determinată și de colaborarea dintre diferitele servicii penitenciare.

*În opinia Dvs., interacțiunea dintre diferite servicii ale instituției penitenciare în vederea prevenirii și combaterii violenței între deținuți este:
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)*

Aproape 1/3 dintre colaboratorii sistemului penitenciar, respondenți la chestionar, consideră interacțiunea dintre diferite servicii ale instituției penitenciare în vederea prevenirii și combaterii violenței și abuzului unor deținuți în raport cu alți deținuți drept bună și eficientă. În opinia a 60% dintre respondenți, interacțiunea poate fi îmbunătățită, iar 9% dintre colaboratori consideră că interacțiunea este bună dar ineficientă, nefiind coroborate programele și activitățile.

- **De fapt, administrația penitenciară conștientizează importanța lucrului de prevenire și de înzestrare a deținuților cu cunoștințele și abilitățile necesare de a evita conflictele și de autoprotecție în caz de abuz.**
- **Este conștientizată și necesitatea de diversificare a măsurilor de protecție, deși nu întotdeauna dotarea materială permite.**

- **Programele de prevenire și combatere a violenței și abuzului unor deținuți de către alți deținuți sunt doar parțial eficiente, inclusiv din cauza colaborării defectuoase dintre serviciile penitenciare.**
- **Managementul central al penitenciarelor urmează să revizuiască spectrul de atribuții și modalitatea de interacțiune dintre diferitele servicii penitenciare în vederea asigurării unei protecții eficiente a deținuților contra abuzului din partea altor deținuți.**

Din punctul de vedere al reprezentanților administrației penitenciare, eficientizarea activității de prevenire a abuzului asupra unor deținuți de către alți deținuți poate fi făcută prin: „condiții de întreținere bune”, „reconstrucția penitenciarelor”, „îmbunătățirea condițiilor de detenție”, „montarea camerelor video în celule și încăperi”, „dotarea cu mijloace tehnice de supraveghere”, „dotarea tehnică”, „ridicarea nivelului de supraveghere în penitenciar și asigurarea cu tehnica necesară”, „repartizarea în celule”, „îmbunătățirea bazei tehnico-materiale”, „supravegherea permanentă a condamnaților”, „finanțarea instituțiilor penitenciare conform cerințelor prevăzute de legislație, pentru crearea condițiilor de detenție foarte bune” și prin „reducerea timpului liber al deținuților”, „încadrarea majorității acestora în diferite activități”, „mai multe locuri de muncă”, „implicarea deținuților în diferite activități”, „implicarea deținuților în munca remunerată”, „antrenarea la munci”, dar și „lucrul permanent cu deținuții predispuși spre agresivitate”, „evaluarea deținuților și categorisirea acestora”, „asistență psihologică mai calificată”, „lucrul educativ”, „clasificarea după infracțiune”, „lucrul individual cu condamnații”, „dotarea cu camere special amenajate”, „ajutorul psihologului”, „combaterea subculturii criminale”, „convorbiri cu administrația”, „lucrul cu psihologul și alții”, „repartizarea deținuților conform particularităților psihice”, „implicarea în activități educative”, „separarea după categorii (vârstă, infracțiunea săvârșită)”, „penitenciare cu diferite sectoare”, „traininguri cu victimele, precum și cu ceilalți deținuți pentru a combate abuzul și violența în sistemul penitenciar”.

Unii colaboratori ai sistemului penitenciar consideră că o reacție mai promptă ar eficientiza activitatea de prevenire a abuzului asupra unor deținuți din partea altor deținuți, menționând: „o reacție mai promptă și sancționare”, „preîntâmpinarea deținuților predispuși spre violență”, „etaparea condamnaților violatori ai regimului de detenție la condiții inițiale”, „pedepsirea aspră a agresorilor”, „impunerea respectării regimului de detenție”, „sancționarea cu mult mai strictă”.

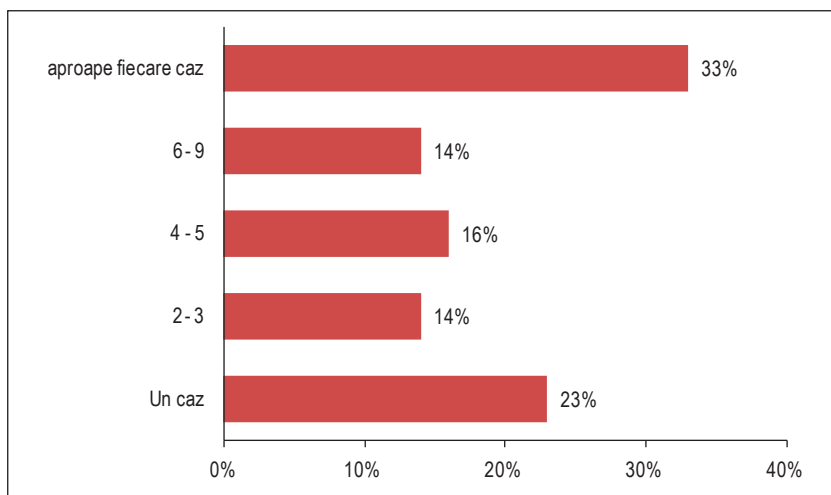
Totodată, colaboratorii sistemului penitenciar recunosc că lucrul de prevenire nu este la cel mai înalt nivel și din cauza calificării profesionale a colaboratorilor, indicând: „pregătirea profesională specializată a colaboratorilor”, „atitudine mai serioasă”, „responsabilitate față de muncă”, „răspunsul deținuților la timp”, „pregătirea personalului penitenciar”, „măsuri în vederea reducerii fluctuației de cadre”, „majorarea personalului”. Alteori, sugestiile respondenților denotă o atitudine

cel puțin stranie pentru un colaborator al sistemului penitenciar, solicitând „limitarea în drepturi a condamnaților” sau constatând „foarte multe drepturi au condamnații”, ceea ce în cadrul interviurilor a fost explicat prin „ardere profesională”.

I.7. MĂSURILE DE PROTECȚIE A DEȚINUȚILOR-VICTIME ALE ABUZULUI DIN PARTEA ALTOR DEȚINUȚI, ÎNTREPRINSE DE ADMINISTRAȚIA PENITENCIARĂ

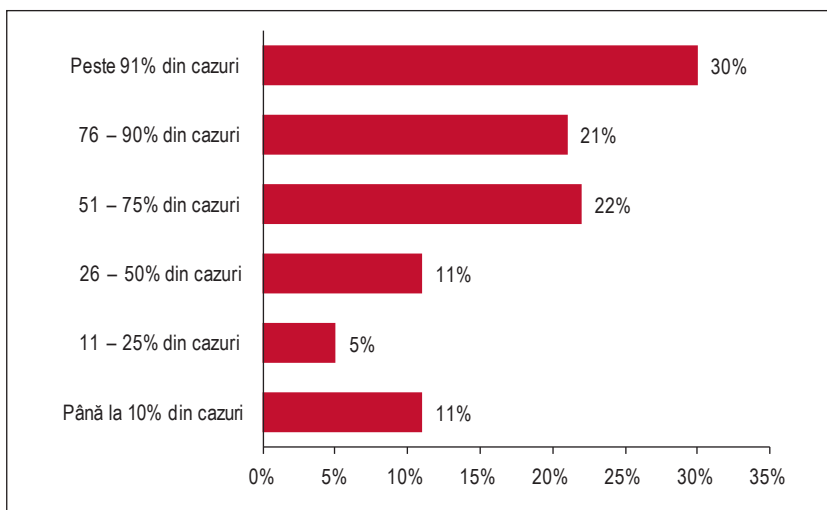
În opinia deținuților, administrația instituției penitenciare aproape în jumătate de cazuri nu cunoaște sau nu vrea să cunoască despre existența actelor de abuz asupra unor deținuți comise de către alți deținuți. În cadrul interviurilor, unii deținuți au susținut că, în general, administrația penitenciară cunoaște fiecare caz de violență între deținuți (poate să nu cunoască fiecare episod al cazului), doar că utilizează situația așa cum îi convine.

*Atunci când există probleme și conflicte între colegii Dvs., cam câte cazuri din 10 sunt cunoscute de administrație?
(respondenți deținuți)*

Faptul că situațiile de abuz al unor deținuți de către alți deținuți sunt în general cunoscute este confirmat și de răspunsurile date de către reprezentanții administrației penitenciare.

Estimați, în general, ponderea cazurilor de abuz și violență între deținuți care sunt cunoscute de către administrația penitenciară (respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)

Astfel, 30% dintre reprezentanții administrației penitenciare, respondenți la chestionar, pretind că ar cunoaște aproape fiecare caz de abuz al unor deținuți în raport cu alți deținuți, 22% – 5-8 cazuri din 10, 21% – 8-9 cazuri din 10, 11% dintre respondenți – 3-5 cazuri din 10, 11% dintre respondenți – un caz din 10 și 5% dintre respondenți – 1-3 cazuri din 10.

- **Situațiile de abuz al între deținuți sunt, în general, cunoscute de către reprezentanții administrației penitenciare.**

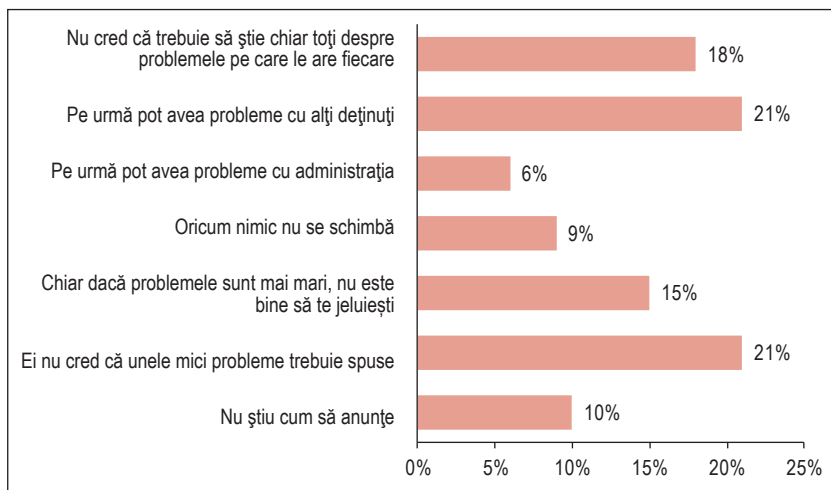
Administrația instituției penitenciare află despre cazurile de violență și abuz al unor deținuți de către alți deținuți din sursele proprii sau la plângerea celor abuzați, a victimelor. Este cert că nu toți deținuții informează administrația despre cazurile de abuz și violență în privința lor și, mai ales, în privința altor deținuți. Această abținere are loc din varia motive. Unu din trei deținuți respondenți la chestionar a menționat că „nu cred că trebuie să știe chiar toți despre problemele pe care le are fiecare” sau chiar dacă problemele sunt mai mari, „nu este bine să te jeluiești”. 21% dintre deținuții respondenți la chestionar consideră că „unele mici probleme nu trebuie spuse”. Aceste răspunsuri ar putea duce la concluzia că abuzul și violența între deținuți au loc zilnic și nu sunt percepute ca o problemă. Alți 21% dintre deținuții respondenți la chestionar au apreciat că aceste cazuri nu sunt comunicate administrației instituției de detenție pe motiv că ulterior ar putea avea probleme cu

alți deținuți (specificând că „regulile noastre nu dau voie să te plângi la miliție”). Aceste cifre denotă clar necesitatea de a adopta măsuri de protecție pentru persoanele care au depus plângeri referitor la abuzul din partea altor deținuți.

10% dintre deținuții respondenți la chestionar au menționat că nu știu cum să anunțe administrația despre situațiile de abuz față de ei, precizând în cadrul interviurilor că nu prea au condițiile necesare pentru a anunța și, totodată, nu vor să apară în ipostază proastă în raport cu alți deținuți. În asemenea cazuri, administrația instituției de detenție ar trebui să asigure comunicarea și explicarea drepturilor deținuților chiar din momentul intrării în instituția penitenciară și este în interesul bunului management al instituției penitenciare să fie sesizată de către deținuți referitor la problemele majore pe care aceștia din urmă le întâmpină.

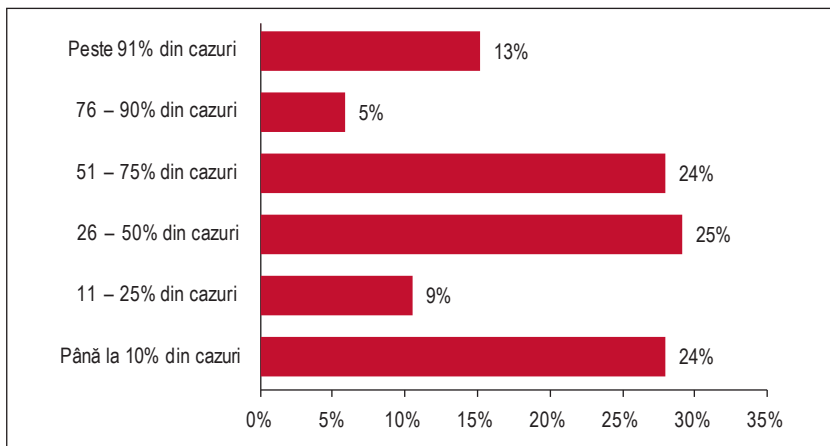
Lipsa de reacție a administrației la abuzul și violența unor deținuți în raport cu alți deținuți este menționată de 9% dintre deținuții respondenți la chestionar ca fiind cauza din care aceste cazuri nu sunt comunicate administrației. Or, aceasta impune necesitatea de a reaminti obligația pozitivă a administrației instituției penitenciare de a proteja deținuții de orice formă de abuz, inclusiv abuz din partea altor deținuți. În opinia a 6% dintre deținuții respondenți la chestionar, administrația instituției penitenciare nu doar că nu întreprinde măsuri pozitive de protecție și de soluționare a problemelor, dar și mai grav – reacționează negativ la faptul depunerii de plângeri de către deținuți, ceea ce este absolut inacceptabil.

*Cum credeți, de ce unii colegi ai Dvs. nu anunță administrația despre conflictele și problemele cu alți deținuți?
(respondenți deținuți)*

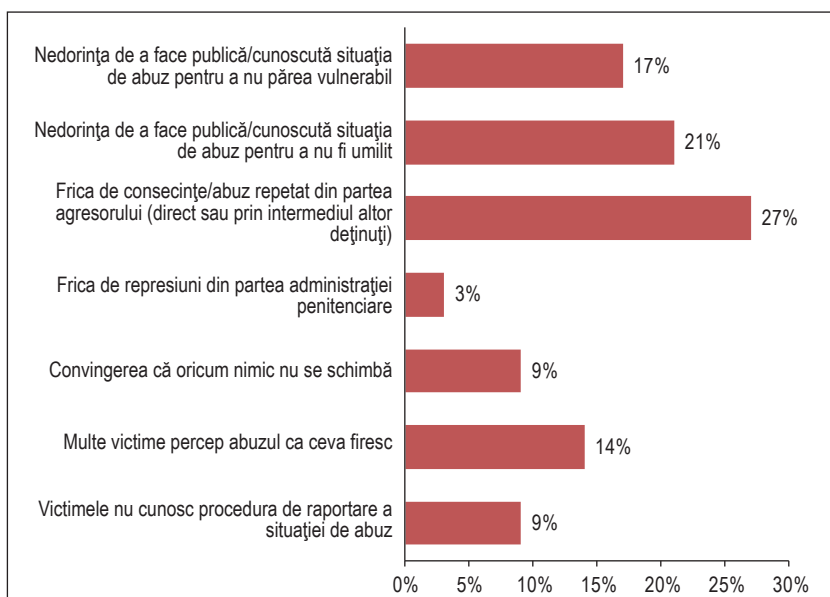
Aceste rezultate sunt confirmate și de răspunsurile date de reprezentanții administrației penitenciare.

Estimați, în general, ponderea cazurilor de abuz care sunt raportate de către victima violenței dintre deținuți (respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)

Astfel, 25% dintre reprezentanții administrației penitenciare, respondenți la chestionar, susțin că victimele raportează 3-5 din 10 cazuri de abuz al unor deținuți de către alți deținuți, 24% – un caz din 10, 24% – 5-8 cazuri din 10, 13% dintre respondenți – aproape fiecare caz, 9% dintre respondenți – 1-3 cazuri din 10 de abuz al unor deținuți în raport cu alți deținuți și 5% dintre respondenți – 8-9 cazuri din 10. Cauzele neraportării de către victimă a cazului de abuz sunt cele mai diverse, unele fiind opozabile ca și responsabilitate administrației penitenciare.

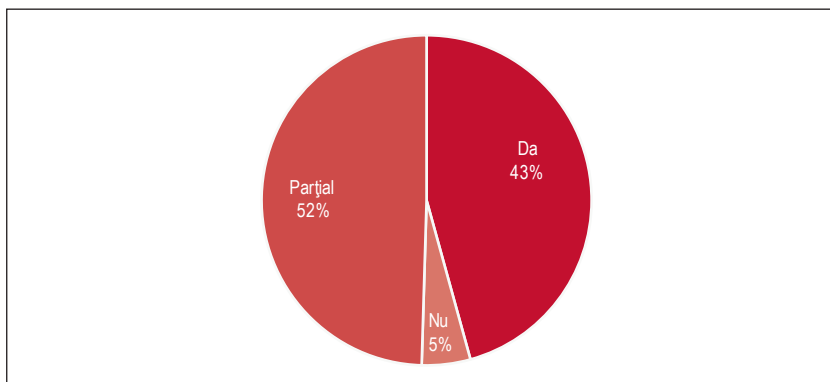
În opinia Dvs., care sunt cele mai frecvente cauze de neraportare a violenței dintre deținuți (puteți selecta până la trei opțiuni)?
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)

În răspunsurile a 27% dintre reprezentanții administrației penitenciare, frica de consecințe/abuz repetat din partea agresorului (direct sau prin intermediul altor deținuți) este cauza neraportării de către victimă administrației penitenciare a cazului de abuz al unor deținuți în raport cu alți deținuți. 21% dintre reprezentanții administrației penitenciare văd drept cauză a neraportării administrației a cazului de către victimă nedorința de a face publică/cunoscută situația de abuz pentru a nu fi umilit; 17% – nedorința de a face publică/cunoscută situația de abuz pentru a nu părea vulnerabil; 14% – multe victime percep abuzul ca ceva firesc. Astfel, indicând frica de consecințe/abuz repetat din partea agresorului (direct sau prin intermediul altor deținuți) și nedorința de a face publică/cunoscută situația de abuz pentru a nu fi umilit drept cauze ale neraportării de către victimă a cazului, reprezentanții administrației penitenciare, *de facto*, au recunoscut lipsa de încredere a victimei abuzului între deținuți în măsurile de protecție luate de către administrația penitenciară. Totodată, devine imperativă necesitatea de a lucra mai intens cu victimele și potențialele victime ale abuzului unor deținuți din partea altor deținuți, cu deținuții în general, pentru a le forma convingerea că abuzul nu trebuie să fie o situație firească și frecventă în mediul penitenciar. Este îngrijorător faptul că unii deținuți, victime ale abuzului, nu raportează administrației cazurile deoarece nu cunosc procedura de raportare a situației de abuz sau au convingerea că oricum nimic nu se schimbă, opțiuni de răspuns alese de către 9% dintre reprezentanții administrației penitenciare. Alarmantă este și frica de reperiuni din partea administrației penitenciare, indicată de 3% dintre respondenți.

Lipsa de încredere în administrația penitenciară, ca și cauză a neraportării administrației de către victimă a cazurilor de abuz al unor deținuți comis de către alți deținuți, este reconfirmată de reprezentanții administrației penitenciare. 43% dintre respondenți, colaboratori ai sistemului penitenciar, au indicat că victimele ar avea încredere în administrația penitenciară atunci când ar fi cazul să raporteze o situație de abuz în privința lor, 52% – parțial și 5% – nu au încredere.

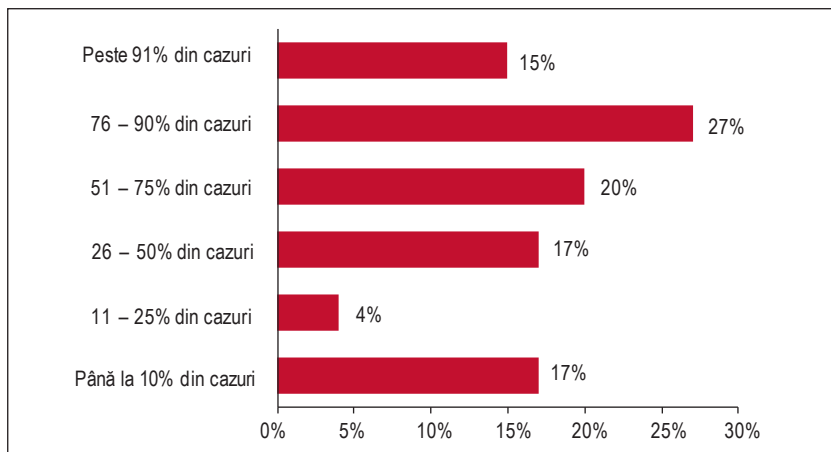
*Cum credeți, au încredere victimele abuzului dintre deținuți în reprezentanții administrației penitenciare atunci când doresc să raporteze abuzul?
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)*

- Administrația instituției penitenciare află despre cazurile de violență și abuz al unor deținuți din partea altor deținuți din sursele proprii sau la plângerea celor abuzați, a victimelor. Este cert că nu toți deținuții informează administrația despre cazurile de abuz și violență în privința lor și, mai ales, în privința altor deținuți din varia motive: victimele nu cunosc procedura de raportare a situației de abuz; multe victime percep abuzul ca ceva firesc; convingerea că oricum nimic nu se schimbă; frica de represiuni din partea administrației penitenciare; frica de consecințe/abuz repetat din partea agresorului (direct sau prin intermediul altor deținuți); nedorința de a face publică/cunoscută situația de abuz pentru a nu fi umilit; nedorința de a face publică/cunoscută situația de abuz pentru a nu părea vulnerabil.
- Reprezentanții administrației penitenciare, indicând frica de consecințe/abuz repetat din partea agresorului și nedorința de a face publică/cunoscută situația de abuz pentru a nu fi umilit drept cauze ale neraportării de către victimă a cazului, *de facto*, au recunoscut lipsa de încredere a victimei abuzului dintre deținuți în măsurile de protecție luate de către administrația penitenciară.
- Administrația penitenciară urmează să adopte măsuri de protecție pentru persoanele care au depus plângeri referitor la abuzul din partea altor deținuți.
- Administrația instituțiilor de detenție ar trebui să asigure comunicarea și explicarea drepturilor deținuților chiar din momentul intrării acestora în instituția penitenciară și să creeze condiții ca deținuții să poată comunica în mod confidențial problemele pe care le au.
- Devine imperativă necesitatea de a lucra mai intens cu victimele și potențialele victime ale abuzului unor deținuți de către alți deținuți, cu deținuții în general, pentru a le forma convingerea că abuzul nu trebuie să fie o situație firească și frecventă în mediul penitenciar.

Nivelul scăzut de încredere a deținuților-victime față de administrația penitenciară are diferite cauze, inclusiv imposibilitatea administrației penitenciare de a identifica în toate cazurile agresorii.

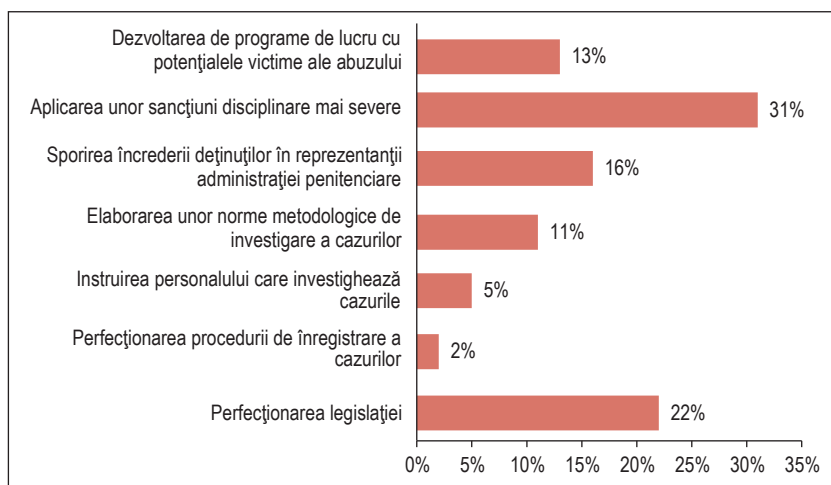
Estimați, în general, ponderea cazurilor de abuz și violență între deținuți în care sunt identificați agresorii (respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)

17% dintre reprezentanții administrației penitenciare, respondenți la chestionar, susțin că agresorul este identificat în situațiile de violență între deținuți într-un caz din 10; 4% – agresorul este identificat în 1-3 cazuri din 10; 17% – agresorul este identificat în 3-5 cazuri din 10; 20% – agresorul este identificat în 5-8 cazuri din 10; 27% – agresorul este identificat în 8-9 cazuri din 10 și 15% – agresorul este identificat aproape în fiecare caz de violență și abuz al unor deținuți de către alți deținuți.

- **Reprezentanții administrației penitenciare conștientizează faptul că nu le reușește să identifice agresorul în fiecare caz de violență și abuz al unor deținuți de către alți deținuți.**

Cum credeți, ce ar putea fi îmbunătățit, din perspectiva administrației penitenciare, pentru a identifica și pedepsi agresorii în cazurile de violență între deținuți? (respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)

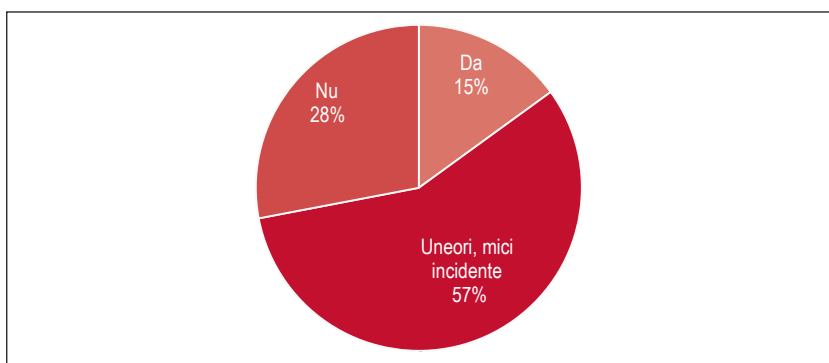

Colaboratorii sistemului penitenciar, în cadrul interviurilor individuale, focus-grupurilor și chestionării, au indicat anumite modalități care ar spori șansele de identificare și, respectiv, de pedepsire a agresorilor în cazurile de violență și abuz al unor deținuți comise de către alți deținuți. Astfel, aplicarea unor sancțiuni disciplinare mai severe ca modalitate de a spori șansele de identificare și, respectiv, de pedepsire a agresorilor în cazurile de violență între deținuți este indicată în 31% dintre răspunsurile la chestionar; perfecționarea legislației – 22% dintre răspunsuri; sporirea încrederii deținuților în reprezentanții administrației penitenciare – 16%; dezvoltarea unor programe de lucru cu potențialele victime ale abuzului – 13%; elaborarea unor norme metodologice de investigare a cazurilor – 11%; instruirea personalului care investighează cazurile – 5%; perfecționarea procedurii de înregistrare a cazurilor – 2%.

- **Perfecționarea legislației, precum și a procedurii de înregistrare a cazurilor, elaborarea unor norme metodologice de investigare a cazurilor, instruirea personalului care investighează cazurile, sporirea încrederii deținuților în reprezentanții administrației penitenciare, dezvoltarea unor programe de lucru cu potențialele victime ale abuzului ar spori șansele de identificare și, respectiv, de pedepsire a agresorilor în cazurile de violență și abuz al unor deținuți comise de către alți deținuți.**
- **Managementul sistemului penitenciar urmează să includă elaborarea anumitor norme metodologice de investigare a cazurilor de abuz și violență între deținuți și să instruiască responsabilii de această activitate.**

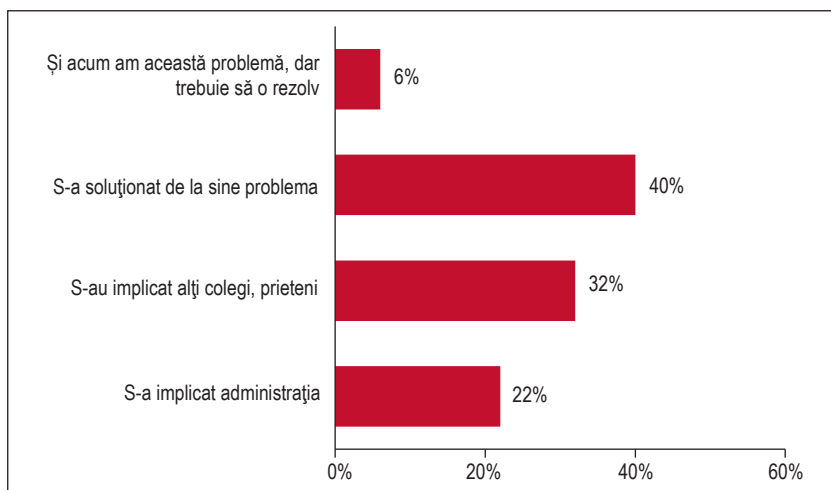
Administrația instituției penitenciare trebuie să aibă o atitudine proactivă în soluționarea conflictelor dintre deținuți întrucât frecvența acestora este destul de mare. Practic, mai mult de jumătate dintre deținuții respondenți la chestionar au avut incidente în relațiile cu alți deținuți, menționând în cadrul interviurilor în special conflictele pe motiv pecuniar (bani, datorii, bani la „obșciac”).

*Ai avut vreodată vreo problemă cu cineva din colegii tăi?
(respondenți deținuți)*

Un rol major în soluționarea problemelor dintre deținuți îl au alți deținuți (32% dintre deținuții respondenți la chestionar), fiind chiar mai activi decât administrația instituției penitenciare (22% dintre deținuții respondenți la chestionar).

Cum ai rezolvat problema? (respondenți deținuți)

- **Asumarea de către administrația instituțiilor penitenciare a unui rol mai activ în vederea soluționării conflictelor dintre deținuți;**
- **Combaterea cu o mai mare diligență a practicilor ilegale de implicare a altor deținuți în soluționarea conflictelor dintre deținuți (în vederea excluderii unor noi potențiale contexte conflictuale).**

Colaboratorii sistemului penitenciar, în cadrul interviurilor individuale, focus-grupurilor și chestionării, au indicat că ar fi bine ca să se asigure reabilitarea victimelor abuzului unor deținuți în raport cu alți deținuți.

- **În opinia reprezentanților administrației penitenciare, sunt necesare o serie de măsuri, inclusiv: izolarea victimei din mediul de risc; supravegherea victimei pentru o anumită perioadă de timp; acordarea de asistență psihologică și medicală victimei abuzului; acordarea serviciilor de mediere între agresor și victimă; consilierea individuală și de grup a victimelor; intervenții coroborate ale tuturor serviciilor penitenciare; intensificarea contactelor victimei cu grupul de suport, precum ar fi rudele; satisfacție prin mediatizarea pedepsei aplicate agresorului etc.**

I.8. MĂSURILE DE PROTECȚIE A DEȚINUȚILOR-VICTIME ALE ABUZULUI DIN PARTEA ALTOR DEȚINUȚI, ÎNTREPRINSE DE CĂTRE INSTITUȚIILE DE MONITORIZARE A RESPECTĂRII DREPTURILOR OMULUI ÎN LOCURILE DE DETENȚIE

Există diferite instituții care au misiunea de a contribui prin monitorizare la prevenirea și combaterea violenței și abuzului între deținuți. Mai multe acte internaționale recomandă și constată necesitatea monitorizării locurilor de detenție. **Ansamblul de reguli minime pentru tratamentul deținuților și recomandările referitoare la acesta**², în regula 55 stipulează: „Inspectori calificați și experimentați, numiți de o autoritate competentă vor trebui să procedeze la inspectarea regulată a locurilor de deținere și serviciilor penitenciare. Ei vor veghea mai ales asupra faptului ca acestea să fie administrate conform legilor și reglementărilor în vigoare și în scopul atingerii obiectivelor serviciilor penitenciare (penale) și corecționale”.

Ansamblul de principii pentru protejarea tuturor persoanelor supuse unei forme oarecare de detenție sau încarcerare³, Principiul 7, stipulează că „Funcționarii care au motive de a crede că o violare a prezentului Ansamblu de principii s-a produs sau este pe punctul de a se produce, vor semna cazul superiorilor lor și, la nevoie, celorlalte autorități sau instanțe de control sau de recurs competente. Orice altă persoană care crede că s-a produs o violare a prezentului Ansamblu de principii sau că este pe punctul de a se produce are dreptul de a semna cazul superiorilor funcționarilor în cauză, precum și celorlalte autorități sau instanțe de control sau

² Adoptate la Primul Congres al Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților, și-a ținut lucrările la Geneva, Elveția, între 22 august-3 septembrie 1955, completate la 13 iulie 1977.

³ Adunarea Generală a ONU, 9 decembrie 1988.

de recurs competente”. Orice persoană deținută sau închisă, sau apărătorul ei, are dreptul de a prezenta o plângere sau o doleanță despre felul în care este tratată, mai ales în cazul torturilor sau al altor tratamente crude, inumane sau degradante, autorităților însărcinate cu administrarea locului de detenție și autorităților superioare și, dacă este necesar, autorităților de control sau de recurs competente. Orice cerere sau plângere trebuie să fie examinată de îndată și trebuie dat răspuns fără nicio întârziere. În cazul în care se respinge cererea sau plângerea sau în cazul unei întârzieri excesive, petiționarul este autorizat să sesizeze o autoritate judiciară sau alta. Nici persoana deținută sau închisă, nici vreun petiționar nu trebuie să suporte vreun prejudiciu pentru că a prezentat o cerere sau o plângere.

Protocolul Opțional⁴ la Convenția ONU⁵ împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante stipulează: „fiecare stat parte susține, desemnează sau instituie unul sau câteva mecanisme de prevenire naționale independente pentru a împiedica torturile la nivel național. Mecanismele instituite de organele descentralizate, în scopul prezentului Protocol, pot fi desemnate în calitate de mecanisme de prevenire naționale, dacă acestea sunt conforme prevederilor reglementare”.

Articolul 18 al Protocolului stipulează că „Statele părți garantează independența funcțională a mecanismelor de prevenire naționale, precum și independența personalului acestora. Statele părți iau măsurile de rigoare pentru ca experții mecanismelor de prevenire naționale să dispună de potențialul și competențele profesionale necesare. Aceștia vor asigura echilibrul de gender și reprezentarea adecvată a grupurilor etnice și minoritare din societate. Statele părți se angajează să ofere resursele necesare pentru funcționarea mecanismelor de prevenire naționale. În procesul de instituire a mecanismelor de prevenire naționale, statele părți se vor conduce de Principiile ce vizează statutul instituțiilor naționale de apărare și promovare a drepturilor omului”.

Articolul 19 constată că mecanismele de prevenire naționale vor fi investite, cel puțin, cu abilitățile următoare:

- să examineze cu regularitate problemele referitor la comportamentul față de persoanele private de libertate care se află în locurile de ținere în stare de arest, pentru a spori, în caz de necesitate, protecția lor împotriva torturilor și altor forme de tratament sau pedepselor crude, inumane sau degradante;
- să prezinte recomandări organelor corespunzătoare în scopul îmbunătățirii comportamentului față de persoanele private de libertate și a condițiilor de detenție și al prevenirii torturilor și altor forme de tratament sau pedepselor

⁴ Adoptat la New York, 18 decembrie 2002, ratificat de Republica Moldova prin Legea nr. 66-XVI din 30.03.2006, publicată în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 66-69 din 28.04.2006.

⁵ Adoptată la New York, 10 decembrie 1984, publicată în ediția oficială „*Tratate Internaționale*”, 1998, vol. 1, p. 129, ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 473-XIII din 31.05.1995, publicată în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 34 din 22.06.1995.

crude, inumane sau degradante, în conformitate cu normele respective ale Organizației Națiunilor Unite;

- să facă propuneri și observații cu referire la legislația în vigoare și la proiectele de legi.

Articolul 20 al Protocolului stabilește că întru exercitarea mandatului de către mecanismele de prevenire naționale, statele părți ale prezentului Protocol își asumă angajamentul să le acorde: accesul la orice informație privind numărul persoanelor private de libertate, aflate în locurile de ținere în stare de arest, precum și privind numărul unor asemenea locuri și amplasarea acestora; accesul la orice informație privind comportamentul față de aceste persoane, precum și referitor la condițiile de ținere în stare de arest; accesul în toate locurile de ținere în stare de arest, clădirile și obiectele acestora; posibilitatea de a purta personal discuții individuale, fără martori, cu persoanele private de libertate, în caz de necesitate prin intermediul traducătorului, precum și cu oricare altă persoană care, în opinia mecanismelor de prevenire naționale, poate oferi informația corespunzătoare; dreptul de alegere necondiționată a locurilor pe care vor să le viziteze și a persoanelor cu care doresc să discute; dreptul de a stabili contacte cu Subcomitetul de prevenire, de a-i trimite informații și a avea întâlniri cu acesta.

Totodată, niciun organ și nicio persoană oficială nu poate da, aplica, permite sau accepta vreo sancțiune față de orice persoană sau organizație pentru comunicare mecanismului de prevenire național a oricărei informații, veridică sau falsă, și nicio asemenea persoană sau organizație nu poate fi afectată în vreun mod. Informația confidențială culeasă de mecanismul de prevenire național nu poate fi divulgată. Datele cu caracter personal se publică numai cu consimțământul exprimat nemijlocit de persoana respectivă.

Organele competente ale statului parte respectiv examinează recomandările mecanismului de prevenire național și intră în dialog cu acesta privind eventualele măsuri de realizare. Statele părți se angajează să publice și să difuzeze rapoartele anuale ale mecanismelor de prevenire naționale.

Și serviciile de justiție pentru minori trebuie să fie sistematic controlate și coordonate în vederea îmbunătățirii și perfecționării competenței personalului acestor servicii, mai ales a metodelor sale, a felului de a se apropia de subiecți, precum și a atitudinilor față de aceștia⁶. Trebuie desemnați inspecitori calificați sau o autoritate echivalentă constituită în mod corespunzător, care nu aparține conducerii instituției, pentru a efectua inspecții obișnuite, în mod regulat, și inspecții neanunțate, din proprie inițiativă, și trebuie să li se garanteze independența în exercitarea acestei funcții. Inspectorii trebuie să aibă acces nelimitat la toate persoanele angajate sau care lucrează în orice instituție în care minorii sunt sau pot fi privați de libertate, la

⁶ Regula 1.6, Ansamblul Regulilor Minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea Justiției pentru Minori (Regulile de la Beijing).

toți minorii și toate dosarele unor astfel de instituții⁷.

La inspecții trebuie să participe medici ofițeri calificați, delegați pe lângă autoritatea care efectuează inspecția sau serviciul de sănătate publică, care să evalueze modul în care sunt respectate normele privind mediul fizic, igiena, cazarea, alimentația, exercițiile fizice și serviciile medicale, ca și orice alt aspect sau orice condiții ale vieții instituționalizate care afectează sănătatea fizică și mintală a minorilor. Fiecare minor trebuie să aibă dreptul de a discuta confidențial cu orice inspector care efectuează o inspecție⁸.

După efectuarea inspecției, trebuie să i se solicite inspectorului întocmirea unui raport privind cele constatate. Raportul trebuie să includă o evaluare a modului în care instituțiile de detențiune se conformează normelor internaționale și prevederilor pertinente ale legislației naționale și recomandări privind orice măsuri considerate necesare pentru a asigura respectarea acestora. Orice fapte descoperite de un inspector, care par să indice că s-a comis încălcarea prevederilor legale privind drepturile minorilor sau funcționarea unei instituții de detențiune pentru minori, trebuie comunicate autorităților competente pentru investigare și urmărire⁹.

Recomandarea Rec(2006)13 privind detenția provizorie, condițiile în care are loc aceasta, precum și aplicarea garanțiilor împotriva abuzului¹⁰ prevede că persoanele deținute vor dispune de mijloace pentru formularea unei plângeri atât în cadrul, cât și în afara sistemului penitenciar, precum și vor avea acces confidențial la o autoritate competentă de examinare a acestei plângeri. Aceste mijloace vor fi complementare dreptului de a acționa în justiție. Plângerile vor fi examinate cât de rapid posibil.

În Documentul Reuniunii de la Copenhaga a Conferinței pentru Dimensiunea Umană a OSCE, 1990¹¹, chiar dacă are o relevanță tangențială la subiectul abordat, se menționează că forțele militare și ale poliției trebuie să fie supuse unui control și să fie responsabile în fața unor autorități civile. Același lucru este reiterat și în documentul de la Moscova, 1991, stabilind că statele trebuie să asigure ca forțele lor militare și paramilitare, serviciile de securitate internă și informații, precum și

⁷ Pct. 72, Normele Organizației Națiunilor Unite pentru protecția minorilor privați de libertate, Rezoluția 54/113 din 14 decembrie 1990.

⁸ Pct. 73, Normele Organizației Națiunilor Unite pentru protecția minorilor privați de libertate, Rezoluția 54/113 din 14 decembrie 1990.

⁹ Pct. 74, Normele Organizației Națiunilor Unite pentru protecția minorilor privați de libertate, Rezoluția 54/113 din 14 decembrie 1990.

¹⁰ Recomandarea Rec(2006)13 a Comitetului de Miniștri al statelor membre privind detenția provizorie, condițiile în care are loc aceasta, precum și aplicarea garanțiilor împotriva abuzului, adoptată de către Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 27 septembrie 2006 la cea de-a 974-a reuniune a Delegațiilor Miniștrilor.

¹¹ Documentul Reuniunii de la Copenhaga a Conferinței pentru Dimensiunea Umană a OSCE din 29.06.1990, Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 707-XII din 10.09.91, publicat în ediția oficială „*Tratate Internaționale*”, 1998, vol. 1, p. 285.

poliția trebuie să fie supuse unei direcționări și unui control de către autorități civile corespunzătoare. O persoană deținută și avocatul acesteia trebuie să dispună de dreptul de a depune plângere sau cerere privind tratamentul său, în particular în caz de tortură și alte rele tratamente, către autoritățile responsabile de locurile de detenție și autoritățile ierarhice acestora, și atunci când este necesar și corespunzător – către autorități împuternicite să revizuiască sau să remedieze situația.

Regulile penitenciare europene¹² menționează printre principiile fundamentale că ținerea în detenție a deținuților în condiții, care lezează drepturile omului de care aceștia se bucură, nu poate fi justificată prin insuficiența de resurse. Trebuie de considerat bine-venită colaborarea cu serviciile sociale din exterior și, pe cât este posibil, participarea societății civile în viața deținuților. Toate instituțiile penitenciare trebuie să fie inspectate sistematic de către organele de stat și verificate de structuri independente. Regula 70 stipulează că deținuții, individual sau în grup, trebuie să dispună de posibilități largi pentru exprimarea solicitărilor și plângerilor directorului instituției penitenciare sau altei instanțe competente. Deținuții nu trebuie să fie pedepsiți pentru exprimarea unei solicitări sau plângeri. Partea a VII-a, Inspecție și supraveghere prevede că instituțiile penitenciare sunt inspectate în mod regulat de un organ de stat, în scopul evaluării faptului dacă este conducerea acestora realizată în conformitate cu cerințele legislației naționale și dreptului internațional, precum și cu prevederile acestor Regulii. Un organ sau mai multe organe independente efectuează supravegherea condițiilor de detenție a deținuților și a tratamentului de care beneficiază aceștia, rezultatele fiind aduse la cunoștința publicului. Este încurajată colaborarea unui astfel de organ (sau organe) independent de supraveghere cu agențiile internaționale abilitate prin lege să viziteze instituțiile penitenciare.

Există mecanisme internaționale care monitorizează locurile de detenție, dar activitatea acestora nu poate fi considerată suficientă în vederea asigurării drepturilor persoanelor deținute. În acest sens, sunt stabilite și instituționalizate și mecanisme naționale și locale de monitorizare a locurilor de detenție.

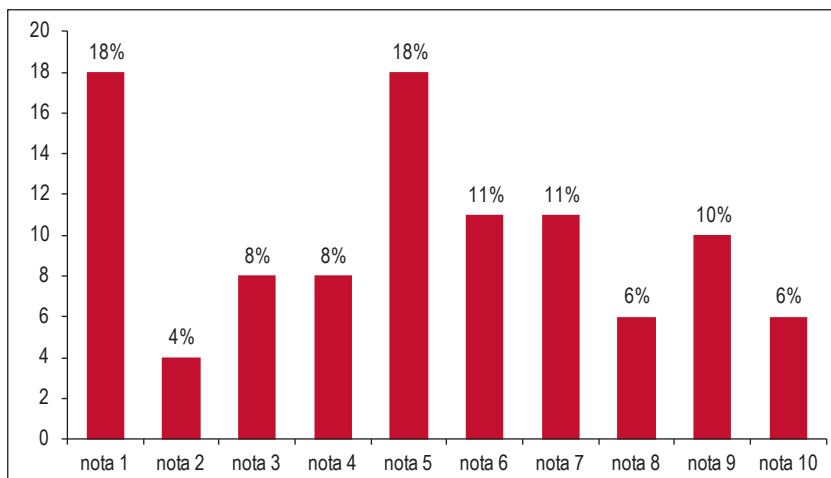
Monitorizarea respectării drepturilor persoanelor deținute se poate efectua pe mai multe dimensiuni:

- inspectarea și controlul intern al instituțiilor;
- controlul desfășurat de către organele procuraturii;
- contestarea și anularea actelor în ordine judiciară;
- monitorizarea de către instituția avocatului parlamentar;
- monitorizarea de către Mecanismul Național de Prevenire a Torturii (Consiliul Consultativ);
- monitorizarea de către comisii special instituite (ex. comisii parlamentare);
- monitorizarea de către instituțiile și organizațiile internaționale;
- monitorizarea de către organizațiile neguvernamentale;
- monitorizarea de către presă a unor cazuri și situații, inclusiv individuale;

¹² Recomandarea Rec(2006)2 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre, Regulile penitenciare europene.

- monitorizarea de către comisiile locale de monitorizare a locurilor de detenție.

Cum apreciați rolul instituțiilor și organizațiilor internaționale (ex. CPT) în prevenirea și combaterea abuzului/violenței între deținuți?

(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)

38% dintre colaboratorii sistemului penitenciar, respondenți la chestionar, consideră că **organizațiile internaționale** pot fi notate cu 1-4 pe o scală de 10 puncte (1 – niciun rol; 10 – un rol foarte mare) din perspectiva contribuției la prevenirea și combaterea violenței și abuzului unor deținuți în raport cu alți deținuți, 29% – cu notele 5 și 6; 17% – cu notele 7 și 8 și doar 16% consideră că aceste organizații ar avea un rol foarte mare, notând cu 9 și 10.

Conform Legii cu privire la Procuratură¹³, **Procuratura** exercită controlul respectării legilor în locurile de detenție preventivă și în penitenciare; exercită controlul legalității în Forțele Armate; exercită controlul asupra executării hotărârilor judecătorești în cauzele penale. În scopul exercitării atribuțiilor care îi revin Procuraturii, procurorul, în condițiile legii, este în drept să solicite persoanelor juridice și fizice prezentarea de documente, materiale, date statistice, informații de altă natură; să dispună organelor abilitate efectuarea controlului, a reviziei privind activitatea agenților economici și a altor persoane juridice; să antreneze specialiști pentru elucidarea unor probleme de specialitate apărute în exercițiul funcției; să dispună efectuarea unor expertize, controale asupra materialelor, informațiilor, comunicărilor primite de organele Procuraturii și să ceară prezentarea rezultatelor acestor acțiuni; să citeze orice persoană și să solicite explicații verbale sau scrise în cazul urmăririi penale sau al lezării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, precum și în

¹³ Legea nr. 294 din 25.12.2008 cu privire la Procuratură, publicată la 17.03.2009 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 55-56, art. 155, data intrării în vigoare – 17.03.2009.

cazul încălcării ordinii de drept; să aibă acces liber în localurile instituțiilor publice, ale agenților economici, ale altor persoane juridice, precum și la documentele și materialele lor.

Procurorul exercită, în modul stabilit de lege, controlul asupra legalității aflării persoanelor în instituțiile care asigură detenția și în instituțiile de executare a măsurilor de constrângere, inclusiv în spital în cazul acordării de asistență psihiatrică fără liberul consimțământ al persoanei. În cazul în care procurorul depistează deținerea fără temeiurile prevăzute de lege care ar dovedi deținerea legală a persoanei în locurile menționate, aceasta este eliberată imediat prin ordonanță a procurorului, care urmează a fi executată necondiționat și imediat.

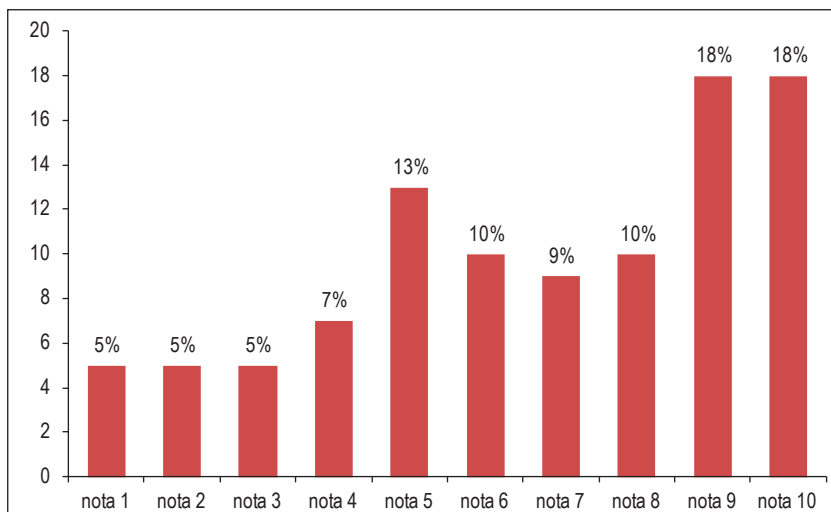
În cadrul exercitării atribuțiilor, în cazurile în care apreciază că fapta prejudiciabilă ar putea atrage măsuri ori sancțiuni, altele decât cele prevăzute de legea penală, procurorul sesizează instituția sau persoana cu funcție de răspundere competentă pentru:

- lichidarea încălcărilor de lege, înlăturarea cauzelor și condițiilor care le-au favorizat;
- sancționarea încălcărilor de lege, neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare a obligațiilor care le revin în cadrul urmăririi penale, comise de ofițerii de urmărire penală, de lucrătorii organelor de constatare și de cei ai organelor care exercită activitate operativă de investigații;
- ridicarea imunității unor persoane și tragerea lor la răspundere în condițiile legii.

Procurorul înaintează sesizarea privind lichidarea încălcărilor de lege instituției respective sau persoanei cu funcție de răspundere spre a fi examinată imediat. Instituția respectivă sau persoana cu funcție de răspundere va lua măsuri concrete în vederea lichidării încălcărilor de lege menționate în sesizare, înlăturării cauzelor și a condițiilor care le-au favorizat, în vederea aplicării sancțiunilor prevăzute de lege, fapt care îl va comunica în scris procurorului în termen de o lună de la data primirii sesizării.

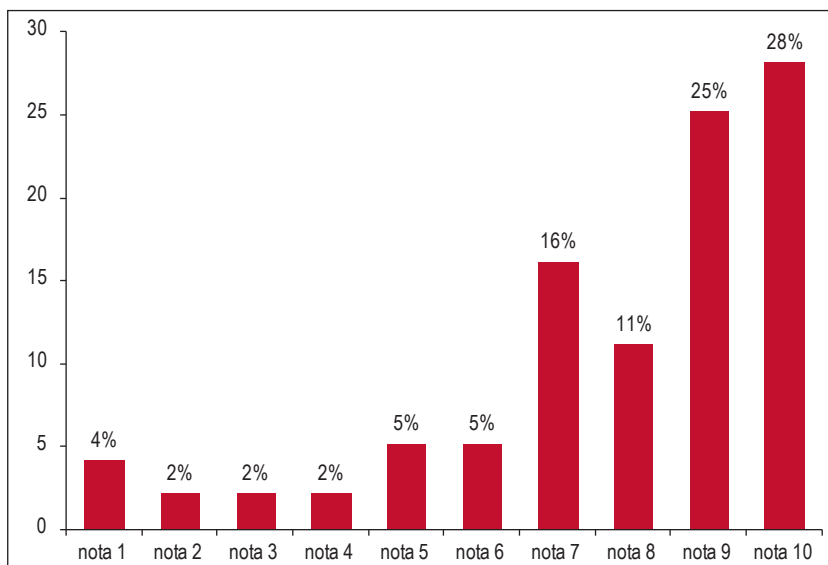
Comparativ cu organizațiile internaționale, organele procuraturii au fost apreciate cu note mai înalte din punctul de vedere al contribuției la prevenirea și combaterea violenței și abuzului unor deținuți în raport cu alți deținuți. 22% dintre colaboratorii sistemului penitenciar, respondenți la chestionar, au notat organele procuraturii din această perspectivă cu 1-4 pe o scală de 10 puncte (1 – niciun rol; 10 – un rol foarte mare), 23% – cu notele 5 și 6; 19% – cu notele 7 și 8, iar 36% consideră că organele procuraturii ar avea un rol foarte mare în prevenirea și combaterea violenței și abuzului unor deținuți de către alți deținuți, notând cu 9 și 10.

Cum apreciați rolul Procuraturii în prevenirea și combaterea abuzului/violenței între deținuți? (respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)

Un rol mai mare în combaterea abuzului unor deținuți de către alți deținuți a fost indicat pentru **controlul departamental**. Aici, însă, trebuie avut în vedere că unii colaboratori, probabil din solidaritate profesională, au cam exagerat în aprecieri. Totodată, dacă luăm în calcul că multe dintre deficiențele de prevenire și combatere a violenței și abuzului unor deținuți în raport cu alți deținuți țin anume de respectarea legislației și capacitățile profesionale ale colaboratorilor sistemului penitenciar, atunci am putea accepta asemenea aprecieri, or controlul departamental mai semnifică și o legătură permanentă cu personalul care interacționează cu deținuții zilnic și poate oferi personalului suport metodic atunci când este necesar. Astfel, doar 10% dintre colaboratorii sistemului penitenciar au apreciat rolul controlului departamental din perspectiva contribuției la prevenirea și combaterea abuzului unor deținuți de către alți deținuți cu 1-4 pe o scală de 10 puncte (1 – niciun rol; 10 – un rol foarte mare), 10% – cu notele 5 și 6; 27% – cu notele 7 și 8, iar 53% apreciază controlul departamental ca având un rol foarte mare în prevenirea și combaterea violenței și abuzului unor deținuți de către alți deținuți, notând cu 9 și 10.

*Cum apreciați rolul controlului departamental în prevenirea și combaterea abuzului/ violenței între deținuți?
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)*

Activitatea instituției **avocatului parlamentar** este determinantă în procesul de promovare și garantare a drepturilor persoanei atât la nivel național, regional, cât și internațional. Această instituție trebuie să fie credibilă, cu legitimitate, relevantă și efectivă. În sensul asigurării acestor criterii, trebuie urmate Principiile de la Paris (20 decembrie 1993), drept sursă normativă de standarde de activitate.

Competența teritorială a avocaților parlamentari este stabilită prin art. 13 din Legea cu privire la avocații parlamentari. Astfel, art. 13 alin. 1 al legii menționate prevede: „Avocații parlamentari examinează sesizările cetățenilor Republicii Moldova, cetățenilor străini și apatrizilor care locuiesc permanent sau se află temporar pe teritoriul ei, denumiți în continuare petiționari, ale căror drepturi și libertăți au fost încălcate în Republica Moldova”.

Competența generală a avocaților parlamentari este determinată prin art. 1 din Legea cu privire la avocații parlamentari. Activitatea avocatului parlamentar este menită să asigure garantarea respectării drepturilor și libertăților constituționale ale omului de către autoritățile publice centrale și locale, instituții, organizații și întreprinderi, indiferent de tipul de proprietate, asociațiile obștești și persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile¹⁴. Avocații parlamentari examinează cererile privind deciziile sau acțiunile (inacțiunile) autorităților publice centrale și locale, instituțiilor, organizațiilor și întreprinderilor, indiferent de tipul de proprietate, asociațiilor obștești și persoanelor cu funcții de răspundere de toate nivelurile care,

¹⁴ Vezi art. 1 din Legea cu privire la avocații parlamentari.

conform opiniei petiționarului, au încălcat drepturile și libertățile sale constituționale¹⁵. Totodată, nu fac obiectul activității avocaților parlamentari plângerile al căror mod de examinare este prevăzut de legislația de procedură penală, legislația de procedură civilă, legislația cu privire la contravențiile administrative și de legislația muncii¹⁶.

Mandatul avocaților parlamentari este formulat în art. 2 din Legea cu privire la avocații parlamentari: „Avocații parlamentari contribuie la apărarea drepturilor omului prin prevenirea încălcării acestora și repunerea în drepturi a omului, la perfecționarea legislației ce ține de domeniul apărării drepturilor omului, la instruirea juridică a populației prin aplicarea procedeeleor menționate în prezenta lege”.

În exercițiul mandatului, avocații parlamentari sunt independenți față de deputații Parlamentului, Președintele Republicii Moldova, autoritățile publice centrale și locale și persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile¹⁷. În activitatea lor, avocații parlamentari se conduc de principiile legalității, transparenței, echității sociale, democrației, umanismului, accesibilității, după cum le dictează conștiința. Personalitatea avocatului parlamentar este inviolabilă pe toată durata mandatului. Inviolabilitatea avocatului parlamentar se extinde asupra locuinței și localului său de serviciu, asupra mijloacelor de transport și de telecomunicație folosite de el, asupra corespondenței, documentelor și averii personale. Avocații parlamentari nu pot fi trași la răspundere penală sau administrativă, nu pot fi reținuți, arestați, percheziționați, supuși controlului personal fără acordul prealabil al Parlamentului, cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă¹⁸.

Avocatul parlamentar are competențe quasi-judiciare. În particular, avocatul parlamentar examinează cereri ale petiționarilor. Exigențele formale nu limitează accesibilitatea¹⁹. Cererea adresată avocatului parlamentar din partea unei persoane aflate într-un loc de detenție nu va fi controlată de administrația penitenciarului și va fi trimisă adresantului în decurs de 24 de ore. În cazul când există informații veridice privind încălcarea în masă sau gravă a drepturilor și libertăților constituționale ale cetățenilor, în cazurile de o importanță socială deosebită sau în cazul când este necesar de a apăra interesele unor persoane ce nu pot folosi de sine stătător mijloacele juridice de apărare, avocatul parlamentar este în drept să acționeze din

¹⁵ Vezi art. 15 din Legea cu privire la avocații parlamentari.

¹⁶ Vezi art. 16 din Legea cu privire la avocații parlamentari.

¹⁷ Vezi art. 11 din Legea cu privire la avocații parlamentari.

¹⁸ Vezi art. 12 din Legea cu privire la avocații parlamentari.

¹⁹ Art. 14 din Legea cu privire la avocații parlamentari prevede: „Cererile sunt prezentate avocatului parlamentar în scris în limba de stat sau într-o altă limbă în conformitate cu Legea cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova”. Cererile adresate avocatului parlamentar sunt scutite de taxa de stat. În temeiul art. 13 din Legea cu privire la avocații parlamentari, orice persoană poate depune o cerere, indiferent de cetățenie. Termenul de depunere a cererii este extins în comparație cu alte proceduri (în baza art. 17 din Legea cu privire la avocații parlamentari cererea se depune până la expirarea unui an din ziua încălcării presupuse a drepturilor și libertăților constituționale ale petiționarului sau din ziua când petiționarul a aflat despre presupusa încălcare).

proprie inițiativă, luând, în limitele competenței sale, măsurile corespunzătoare. Avocatul parlamentar este în drept să deschidă din proprie inițiativă un proces în legătură cu faptele depistate de încălcarea a drepturilor și libertăților omului²⁰. În procesul examinării cererii și controlului, avocatul parlamentar are un spectru de drepturi care permite elucidarea cazului: să aibă acces liber la autorități publice, instituții, organizații, indiferent de tipul de proprietate; să participe la ședințele acestor autorități; să solicite și să primească de la acestea explicații, informații, documente și alte materiale; să aibă întrevederi nelimitate și confidențiale cu persoanele implicate în caz; să implice specialiști și mass-media în elucidarea și soluționarea cazului²¹ etc.

În exercitarea atribuțiilor sale, avocatul parlamentar are dreptul la audiență peste rând la conducători și la alte persoane cu funcții de răspundere ale autorităților publice centrale și locale, ale organelor de drept, instituțiilor, organizațiilor și întreprinderilor, indiferent de tipul de proprietate, asociațiilor obștești, comisarierilor de poliție și locurilor de detenție din cadrul acestora, instituțiilor penitenciare, izolatoarelor de detenție provizorie, unităților militare, centrelor de plasament al imigranților sau al solicitanților de azil, instituțiilor care acordă asistență socială, medicală sau psihiatrică, școlilor speciale pentru minori cu devieri de comportament și ale altor instituții similare. Persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile sunt obligate să prezinte avocatului parlamentar materialele și documentele solicitate, oricare altă informație, necesare pentru exercitarea atribuțiilor acestuia, în cel mult 10 zile de la data solicitării, dacă în solicitare nu se prevede un alt termen.

Ca rezultat al examinării cazului, în situațiile în care se constată unele încălcări ale drepturilor petiționarului, avocatul parlamentar prezintă organului sau persoanei cu funcții de răspundere respective ale cărei decizii sau acțiuni (inacțiuni), după părerea sa, încalcă drepturile și libertățile constituționale ale omului un aviz care va conține recomandări privind măsurile ce urmează a fi luate pentru repunerea imediată în drepturile încălcate a petiționarului și încunoaștează despre aceasta petiționarul. În cazul în care avocatul parlamentar nu este de acord cu măsurile întreprinse, el este în drept să se adreseze organului superior pentru luarea măsurilor de executare a recomandărilor cuprinse în aviz²². În activitatea sa de prevenire a torturii și a altor tratamente și pedepse crude, inumane sau degradante, avocatul parlamentar va prezenta autorității sau persoanei cu funcție de răspundere corespunzătoare recomandările sale în vederea ameliorării comportamentului față de persoanele private de libertate, a condițiilor de detenție și a prevenirii torturii.

În cazul în care avocatul parlamentar nu este de acord cu măsurile întreprinse, el este în drept să se adreseze unui organ ierarhic superior pentru luarea

²⁰ Vezi art. 21 din Legea cu privire la avocații parlamentari.

²¹ Vezi art. 24 și 25 din Legea cu privire la avocații parlamentari.

²² Vezi art. 27 din Legea cu privire la avocații parlamentari.

măsurilor corespunzătoare în vederea executării recomandărilor cuprinse în avizul său și/sau să informeze opinia publică, inclusiv să divulge numele persoanelor autorizate să acționeze în numele acelei autorități. Organul sau persoana cu funcții de răspundere care a primit avizul este obligată să-l examineze în termen de o lună și să comunice avocatului parlamentar în scris despre măsurile luate. Suplimentar, avocatul parlamentar poate întreprinde și alte acțiuni în vederea repunerii în drepturi a petiționarului (adresarea unei cereri în justiție) și responsabilizării persoanelor care au comis încălcări ce au generat lezarea considerabilă a drepturilor și libertăților omului (intentarea unui proces contravențional, demers pentru intentarea unui proces disciplinar sau penal)²³.

În contextul existenței unui număr sporit de încălcări ale drepturilor persoanelor deținute, o deosebită relevanță o are competența avocatului parlamentar de monitorizare generală, analiză a legislației și înaintarea propunerilor de modificare și completare a legislației. Avocatul parlamentar examinează periodic problemele privind comportamentul față de persoanele private de libertate, în locul de deținere a acestora, pentru a mări, în caz de necesitate, protecția lor împotriva torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante. În acest sens, legislația Republicii Moldova prevede că în baza analizei datelor privind încălcarea drepturilor și libertăților constituționale ale cetățenilor și în baza rezultatelor examinării cererilor, precum și în urma efectuării vizitelor preventive în locurile unde se află sau se pot afla persoane private de libertate, avocatul parlamentar este în drept să prezinte Parlamentului propuneri în vederea perfecționării legislației în vigoare în domeniul asigurării drepturilor și libertăților omului; să remită autorităților publice centrale și locale obiecțiile și propunerile sale de ordin general referitoare la asigurarea drepturilor și libertăților constituționale ale cetățenilor, la îmbunătățirea activității aparatului administrativ²⁴. În cazul în care se constată încălcări în masă sau grave ale drepturilor și libertăților constituționale ale omului, avocatul parlamentar are dreptul să prezinte un raport la una din ședințele Parlamentului, precum și să propună instituirea unei comisii parlamentare care să cerceteze aceste fapte. Avocații parlamentari au dreptul să asiste și să ia cuvântul la ședințele Parlamentului și ale Guvernului²⁵. Suplimentar, avocații parlamentari au dreptul să sesizeze Curtea Constituțională în vederea controlului constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului²⁶, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și dispozițiilor Guvernului, asupra corespunderii lor principiilor general acceptate și actelor juridice internaționale cu privire la drepturile omului²⁷.

²³ Vezi art. 28 din Legea cu privire la avocații parlamentari.

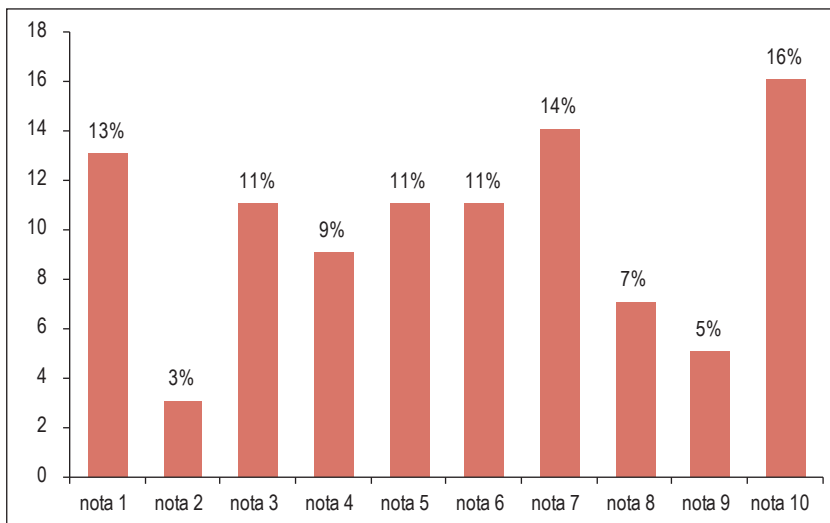
²⁴ Vezi art. 29 din Legea cu privire la avocații parlamentari.

²⁵ Vezi art. 30 din Legea cu privire la avocații parlamentari.

²⁶ Este o competență care nu este consacrată în legislația altor state. Totodată, această competență se pare că nu este valorificată suficient.

²⁷ Vezi art. 31 din Legea cu privire la avocații parlamentari.

Cum apreciați rolul Instituției Ombudsmanului în prevenirea și combaterea abuzului/violenței între deținuți ?
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)

36% dintre colaboratorii sistemului penitenciar, respondenți la chestionar, consideră că aportul avocatului parlamentar la prevenirea și combaterea abuzului/violenței unor deținuți în raport cu alți deținuți poate fi notat cu 1-4 pe o scală de 10 puncte (1 – niciun rol; 10 – un rol foarte mare), 22% – cu notele 5 și 6; 21% – cu notele 7 și 8 și doar 21% consideră că această instituție ar avea un rol foarte mare în prevenirea și combaterea abuzului/violenței unor deținuți în raport cu alți deținuți, notând cu 9 și 10.

Centrul pentru Drepturile Omului creează un **Consiliu Consultativ** în scopul acordării de consultanță și de asistență în exercitarea atribuțiilor avocaților parlamentari în calitate de **Mecanism Național de Prevenire a Torturii**. În componența acestuia, în mod obligatoriu, trebuie să fie incluși reprezentanți ai asociațiilor obștești care activează în domeniul protecției drepturilor omului. Componența și Regulamentul de organizare și funcționare a consiliului consultativ se aprobă de către directorul Centrului, în baza avizului Comisiei pentru drepturile omului a Parlamentului.

În componența consiliului consultativ pot fi incluse persoane care dispun de competență profesională și o bună reputație. La selectarea acestora se va ține cont de asigurarea echilibrului de gen și de reprezentarea grupurilor etnice și minoritare din societate.

În scopul asigurării protecției persoanelor împotriva torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante, avocatul parlamentar, membrii consiliului consultativ și alte persoane care îi însoțesc efectuează periodic vizite preventive în locurile unde se află sau se pot afla persoane private de libertate, plasate la dispoziția unui organ de stat sau la indicația acestuia, sau cu acordul ori

consimțământul său tacit. Avocatul parlamentar și membrii consiliului consultativ au dreptul să aleagă în mod independent locurile pe care intenționează să le viziteze și persoanele cu care doresc să discute. Pentru a efectua o vizită preventivă nu este necesară înștiințarea prealabilă, nici permisiunea vreunei autorități. Periodicitatea vizitelor preventive o stabilește avocatul parlamentar împreună cu membrii consiliului consultativ. Avocatul parlamentar este în drept să antreneze specialiști și experți independenți din diferite domenii, inclusiv juriști, medici, psihologi, reprezentanți ai asociațiilor obștești, pentru a participa la vizite preventive²⁸.

În timpul vizitelor preventive pot fi utilizate aparatele audio sau video, cu consimțământul persoanei care urmează a fi înregistrată. Efectuarea vizitelor preventive, inclusiv remunerarea experților, este finanțată de la bugetul Centrului. Despre vizitele preventive se întocmește un raport, care va include, după caz, recomandări și propuneri privind ameliorarea situației din locurile unde se află persoane private de libertate. Pe lângă Centru pot fi create, în calitate de mecanism național de prevenire a torturii, consilii pentru acordarea de consultanță și de asistență avocaților parlamentari. Componenta și regulamentele de organizare și de funcționare a consiliilor se aprobă de către directorul Centrului în baza avizului Comisiei pentru drepturile omului a Parlamentului.

Pentru exercitarea independentă a funcției de prevenire a torturii, membrii consiliului consultativ beneficiază de drepturile prevăzute la art. 24 lit. b)-d), f) și g) din Legea cu privire la avocații parlamentari:

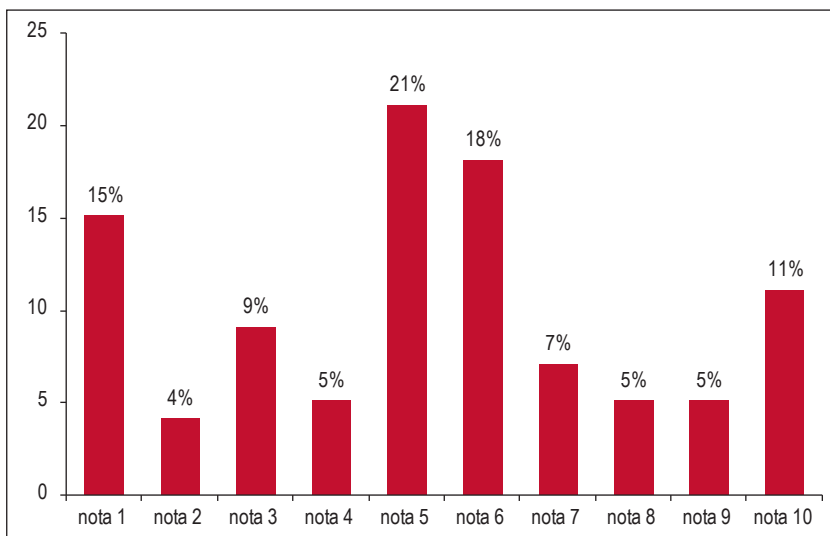
- să aibă acces liber la instituții, organizații și întreprinderi, indiferent de tipul de proprietate, asociații obștești, în comisariate de poliție și locurile de detenție din cadrul acestora, în instituții penitenciare, în izolatoare de detenție provizorie, în unități militare, în centre de plasament al imigranților sau al solicitanților de azil, în instituții care acordă asistență socială, medicală sau psihiatrică, în școli speciale pentru minori cu devieri de comportament și în alte instituții similare;
- să solicite și să primească de la autoritățile publice centrale și locale, de la persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile informațiile, documentele și materialele necesare pentru exercitarea atribuțiilor;
- să aibă acces nelimitat la orice informație privind tratamentul și condițiile de detenție ale persoanelor private de libertate;
- să primească explicații de la persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile asupra chestiunilor ce urmează a fi elucidate în procesul examinării cererii și efectuării controlului;

²⁸ Hotărârea Parlamentului nr. 57 din 20.03.2008 de aprobare a Regulamentului Centrului pentru Drepturile Omului, a structurii, a statului de funcții și a modului de finanțare a acestuia, publicată la 25.04.2008 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 81, art. 276, data intrării în vigoare – 20.03.2008.

- să aibă întrevăderi nelimitate și convorbiri personale, fără martori, iar în caz de necesitate, prin intermediul traducătorului, cu persoana aflată în locurile de detenție, precum și cu oricare altă persoană care, în opinia sa, ar putea oferi informațiile necesare;
- să atragă, la efectuarea vizitelor preventive în locurile unde se află sau se pot afla persoane private de libertate, specialiști și experți independenți din diferite domenii, inclusiv juriști, medici, psihologi, reprezentanți ai asociațiilor obștești.

Membrii consiliului consultativ nu au dreptul să dezvăluie informații confidențiale și date cu caracter personal despre o persoană privată de libertate fără acordul acesteia, în situația în care informațiile au fost obținute în cadrul vizitelor preventive. Se interzice ordonarea, aplicarea, permiterea sau tolerarea oricărui tip de sancțiune, precum și prejudicierea în alt mod a unei persoane sau organizații, pentru comunicarea oricărei informații, veridice sau false, avocatului parlamentar, membrilor consiliului consultativ și altor persoane care îi însoțesc în exercitarea funcției de prevenire a aplicării torturii sau a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante.

*Cum apreciați rolul Mecanismului Național de Prevenire a Torturii în prevenirea și combaterea abuzului/violenței între deținuți?
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)*

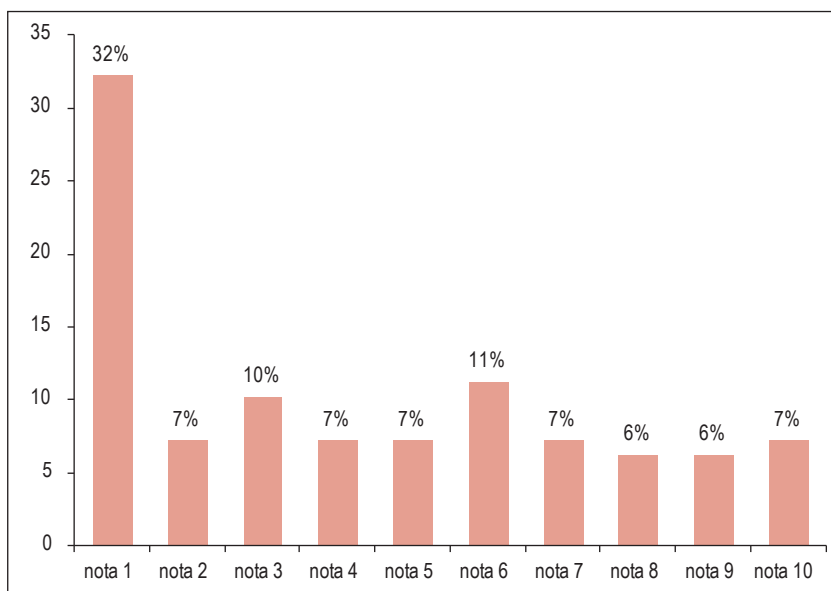

33% dintre colaboratorii sistemului penitenciar, respondenți la chestionar, consideră că Mecanismul Național de Prevenire a Torturii (Consiliul Consultativ) poate fi notat cu 1-4 pe o scală de 10 puncte (1 – niciun rol; 10 – un rol foarte mare) din perspectiva contribuției la prevenirea și combaterea abuzului/violenței unor

deținuți în raport cu alți deținuți, 39% – cu notele 5 și 6; 12% – cu notele 7 și 8 și doar 16% consideră că acest mecanism ar avea un rol foarte mare, notând cu 9 și 10.

Legea nr. 235 din 13.11.2008 privind controlul civil asupra respectării drepturilor omului în instituțiile care asigură detenția persoanelor reglementează relațiile ce apar în legătură cu controlul civil (monitorizarea) al activității instituțiilor care asigură detenția persoanelor în vederea garantării respectării drepturilor omului, de asemenea, modul de formare a comisiilor de monitorizare, sarcinile și atribuțiile lor principale. Monitorizarea respectării drepturilor omului în instituțiile care asigură detenția persoanelor este o activitate realizată de reprezentanții societății civile, organizați în comisii permanente. Monitorizarea condițiilor de detenție a deținuților și a tratamentului aplicat acestora se efectuează de către **comisiile de monitorizare**, care sunt organe permanente, fără statut de persoană juridică, instituite în fiecare unitate administrativ-teritorială de nivelul doi unde există instituții care asigură detenția persoanelor.

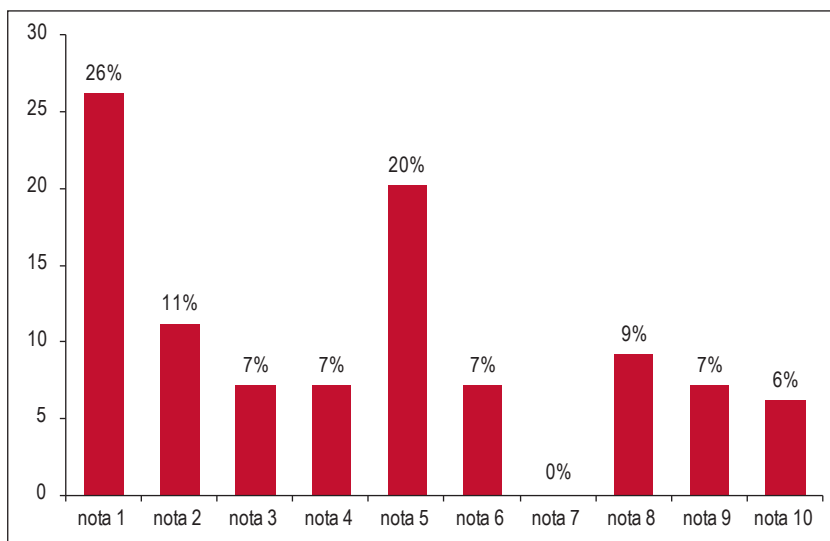
*Cum apreciați rolul Comisiilor Locale de monitorizare a locurilor de detenție în prevenirea și combaterea abuzului/violenței între deținuți?
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)*

56% dintre colaboratorii sistemului penitenciar consideră că comisiile locale de monitorizare a locurilor de detenție pot fi notate cu 1-4 pe o scală de 10 puncte (1 – niciun rol; 10 – un rol foarte mare) din perspectiva contribuției la prevenirea și combaterea abuzului/violenței unor deținuți în raport cu alți deținuți, 18% – cu notele 5 și 6; 13% – cu notele 7 și 8 și doar 13% consideră că aceste comisii ar avea un rol foarte mare, notând cu 9 și 10.

Monitorizarea din partea societății civile cu certitudine trebuie privită ca o parte a unui proces democratic, în care instituțiile cu risc de încălcare a drepturilor omului sunt ținute în regim de transparență și responsabilitate. Controlul civil este și una din exigențele statului de drept. Monitorizarea din partea societății civile nu trebuie privită ca un substitut al obligației statului de a asigura controlul și monitorizarea instituțiilor sale. Totodată, vizitele planificate și cele ad-hoc pot duce cu siguranță la reducerea impunității, a cazurilor de încălcare a drepturilor omului în locurile de detenție, inclusiv la reducerea incidenței torturii și violenței între deținuți. ONG-urile trebuie să aibă un rol deosebit în monitorizarea locurilor de detenție. Monitorizarea locurilor de detenție de către organele statale deseori nu este independentă. Uneori, superiorii administrației locurilor de detenție pot încerca să mușamalizeze încălcările drepturilor deținuților. Sub alt aspect, monitorizarea din partea instituțiilor internaționale, deși poate fi regulată, nu pare a fi suficientă și cu frecvența necesară asigurării pe baze permanente și cotidiene a drepturilor deținuților. **Organizațiile neguvernamentale** și asociațiile obștești pot însă răspunde la necesitățile de monitorizare permanentă, și poate cel mai important – au capacitatea de reacție imediată (spre deosebire de organizațiile internaționale). Mai mult decât atât, activând într-un anumit domeniu, asociațiile obștești cunosc contextul general de funcționare a locurilor de detenție, cunosc personal responsabili și competențele acestora și pot dispune de informații adiționale, ceea ce poate facilita procesul de monitorizare.

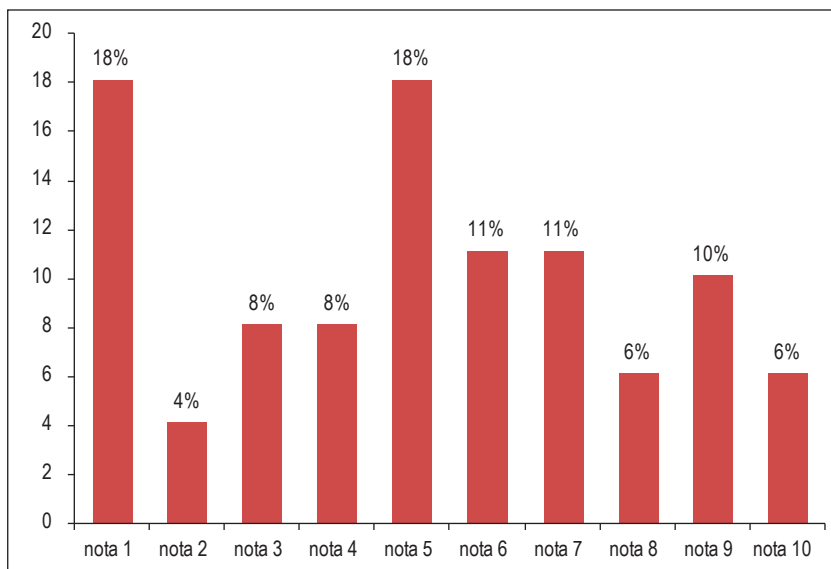
Cum apreciați rolul Organizațiilor Neguvernamentale în prevenirea și combaterea abuzului/violenței între deținuți?
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)

51% dintre colaboratorii sistemului penitenciar consideră că organizațiile neguvernamentale pot fi notate cu 1-4 pe o scală de 10 puncte (1 – niciun rol; 10 –

un rol foarte mare) din perspectiva contribuției la prevenirea și combaterea abuzului/violenței unor deținuți în raport cu alți deținuți, 27% – cu notele 5 și 6; 9% – cu notele 7 și 8 și doar 13% consideră că organizațiile neguvernamentale ar avea un rol foarte mare în prevenirea și combaterea abuzului/violenței unor deținuți în raport cu alți deținuți, notând cu 9 și 10.

Cum apreciați rolul Instituțiilor religioase în prevenirea și combaterea violenței între deținuți?

38% dintre colaboratorii sistemului penitenciar consideră că organizațiile/instituțiile religioase pot fi notate cu 1-4 pe o scală de 10 puncte (1 – niciun rol; 10 – un rol foarte mare) din perspectiva contribuției la prevenirea și combaterea abuzului/violenței unor deținuți în raport cu alți deținuți, 29% – cu notele 5 și 6; 17% – cu notele 7 și 8 și doar 16% consideră că organizațiile/instituțiile religioase ar avea un rol foarte mare în prevenirea și combaterea abuzului/violenței unor deținuți în raport cu alți deținuți, notând cu 9 și 10.

- **Colaboratorii sistemului penitenciar privesc sceptic contribuția instituțiilor de monitorizare a drepturilor omului în locurile de detenție la prevenirea și combaterea abuzului și violenței între deținuți.**

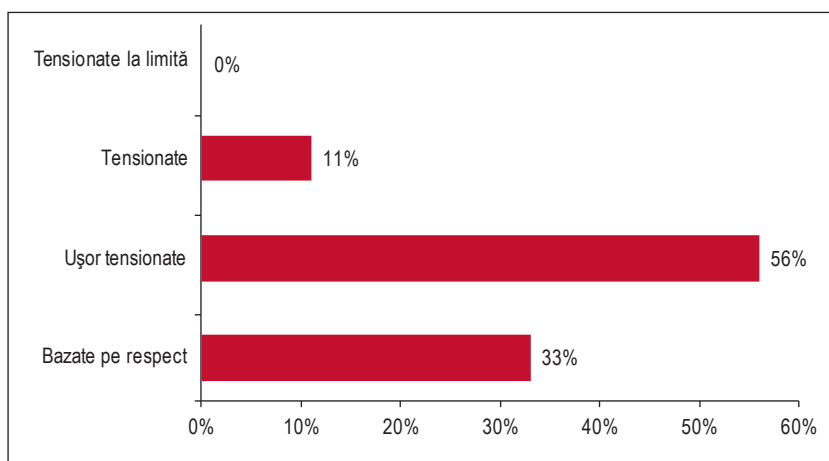
PARTEA A II-a

**SECURITATEA PERSONALĂ
A DEȚINUȚILOR PRIN PRISMA
RELAȚIILOR DEȚINUT-
ADMINISTRAȚIE**

II.1. CAUZELE ABUZULUI DEȚINUȚILOR DIN PARTEA UNOR COLABORATORI AI INSTITUȚIEI PENITENCIARE

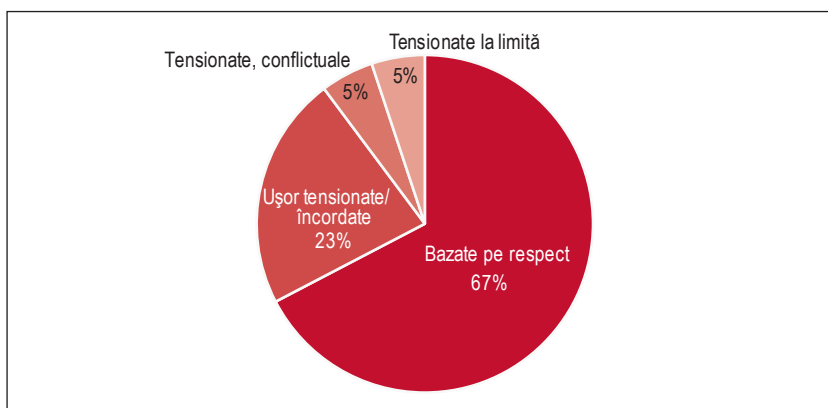
Majoritatea colaboratorilor instituțiilor penitenciare respondenți la chestionar (56%) au apreciat relațiile dintre ei și deținuți ca fiind ușor tensionate. O treime dintre colaboratorii respondenți la chestionar au calificat interacțiunile ca fiind bazate pe respect. În opinia a 11% dintre colaboratori, relațiile dintre ei și deținuți sunt tensionate. După părerea lor, cauzele acestor disensiuni sunt cele mai diverse, inclusiv „condamnații își cer drepturile însă nu își îndeplinesc obligațiile”, „mentalitatea deținuților”, „deținuții au prea multe drepturi și puține obligații”, precum și „lacune legislative – neconcordanță între codul de executare și statutul executării pedepsei, în reglementarea unor situații de detenție”, „contradicția actelor legislative”, „legislația nu corespunde cu realitatea”, „lacunele în legislația internă”, „nearmonizarea legislației naționale cu cea internațională”, dar și „lipsa de imparțialitate a colaboratorilor”, „lipsa de profesionalism al colaboratorilor penitenciarului”, „incompetența persoanelor angajate la serviciu” etc.

Cum apreciați, în general, relațiile dintre deținuți și administrația/colaboratorii instituției penitenciare? (respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)

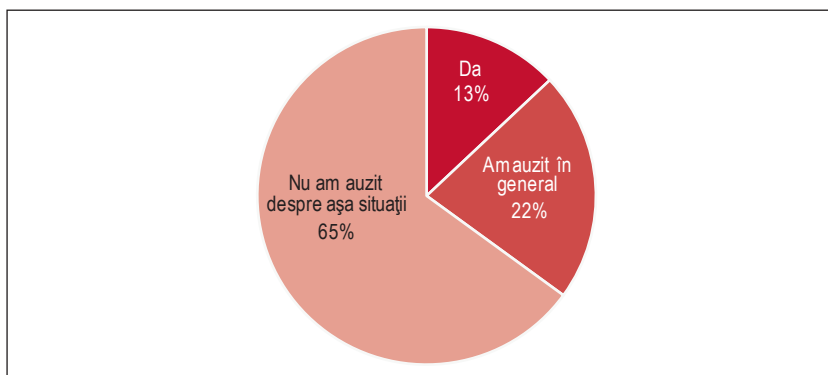
Doi din trei deținuți respondenți la chestionar au apreciat relațiile dintre ei și administrația instituției penitenciare ca fiind bazate pe respect. Unu din cinci deținuți respondenți la chestionar au apreciat relațiile dintre deținuți și administrația locului de detenție ca fiind ușor tensionate, încordate. 5% dintre deținuții respondenți califică relațiile deținut-administrație ca fiind tensionate, conflictuale și alte 5% – ca fiind tensionate la limită. În cadrul interviurilor, această discrepanță a fost explicată de către unii deținuți și prin: „oricum ar fi, ei ne păzesc”, „altceva ne cam temeam să spunem anume în privința lor”.

(respondenți deținuți)

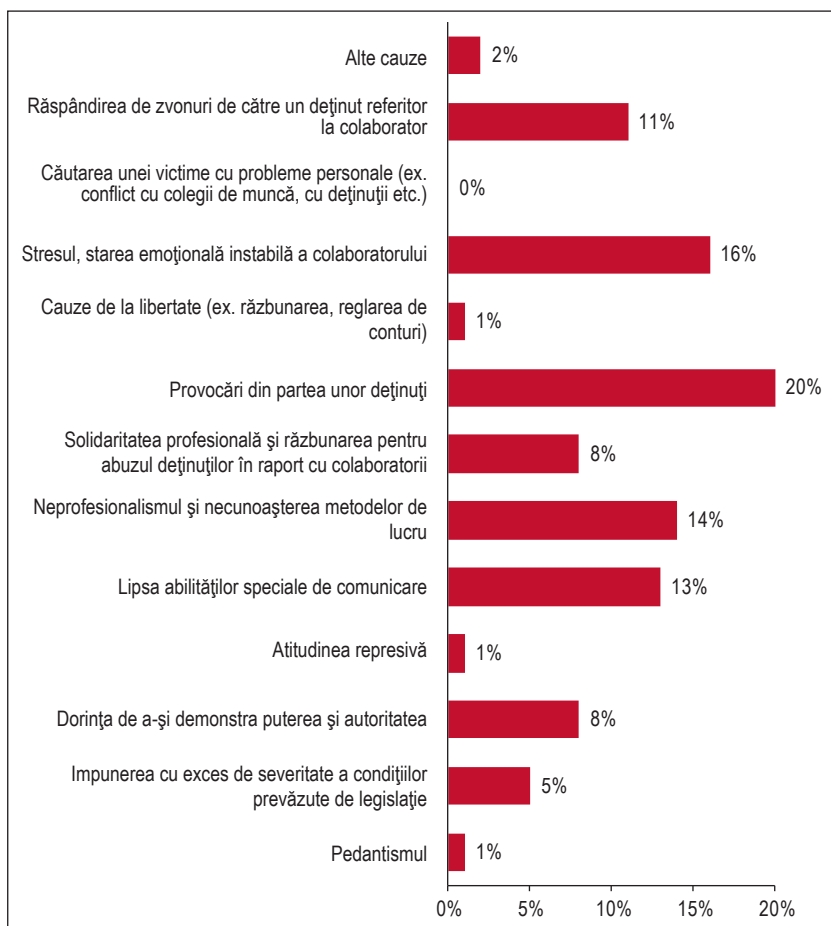
Este cunoscut mediului penitenciar și abuzul din partea administrației în raport cu deținuții. Astfel, 13% dintre deținuții respondenți la chestionar au menționat că le sunt cunoscute cazuri de abuz/înjosire/bătaie etc. din partea colaboratorilor penitenciarului, iar 22% – că au auzit în general despre asemenea cazuri.

Cunoști, ai auzit despre situații de abuz/înjosire/bătaie etc. din partea colaboratorilor penitenciarului? (respondenți deținuți)

- Este cunoscut în mediul penitenciar abuzul deținuților din partea administrației.

*Care sunt, în opinia Dvs., cele mai frecvente cauze ale abuzului deținuților din partea unor colaboratori ai instituției penitenciare?
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)*

În opinia reprezentanților administrației penitenciare, cele mai frecvente cauze ale abuzului administrației față de deținuți sunt provocări din partea unor deținuți – 20%; stresul, starea emoțională instabilă a colaboratorului – 16%; neprofesionalismul și necunoașterea metodelor de lucru – 14%; lipsa abilităților speciale de comunicare – 13%; răspândirea de zvonuri de către un deținut referitor la colaborator – 11%; dorința de a-și demonstra puterea și autoritatea – 8%; solidaritatea profesională și răzbunarea pentru abuzul deținuților în raport cu colaboratorii – 8%; impunerea cu exces de severitate a condițiilor prevăzute de legislație – 5%; pedantismul, atitudinea represivă și cauze de la libertate (ex. răzbunarea, reglarea de conturi) – câte 1%, alte cauze – 2%.

- **Cele mai frecvente cauze ale abuzului deținuților din partea unor reprezentanți ai administrației sunt provocări din partea unor**

deținuți; stresul, starea emoțională instabilă a unor colaboratori; neprofesionalismul, necunoașterea metodelor de lucru și lipsa abilităților speciale de comunicare a unor colaboratori; răspândirea de zvonuri de către un deținut referitor la colaborator; dorința unor colaboratori de a-și demonstra puterea și autoritatea; solidaritatea profesională și răzbunarea pentru abuzul deținuților în raport cu colaboratorii; impunerea de către unii colaboratori cu exces de severitate a condițiilor prevăzute de legislație; pedantismul.

- Managementul superior al sistemului penitenciar urmează să asigure instruirea inițială și continuă a colaboratorilor sistemului penitenciar în vederea formării de abilități de interacționare cu deținuții pentru a cunoaște cum să comunice cu aceștia, cum să facă față provocărilor din partea unor deținuți, care sunt metodele de lucru cu deținuții.
- Se recomandă a dezvolta programe de lucru cu colaboratorii sistemului penitenciar, inclusiv în vederea diminuării incidenței sindromului arderii profesionale.
- Atitudinea punitivă a unor colaboratori ai sistemului penitenciar, excesul de solidaritate, dorința de manifestare a superiorității urmează a fi depășite prin punerea în aplicare și respectarea cu strictețe a unor norme de etică profesională.

II.2. FACTORII CE CONTRIBUIE LA ABUZUL DEȚINUȚILOR DE CĂTRE UNII COLABORATORI AI INSTITUȚIEI PENITENCIARE

Există mulți factori ce contribuie la abuzul comis de unii reprezentanți ai administrației penitenciare față de anumiți deținuți.

*Care, în opinia Dvs., sunt factorii ce contribuie, declanșează cel mai frecvent situații de abuz al deținuților din partea colaboratorilor?
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)*

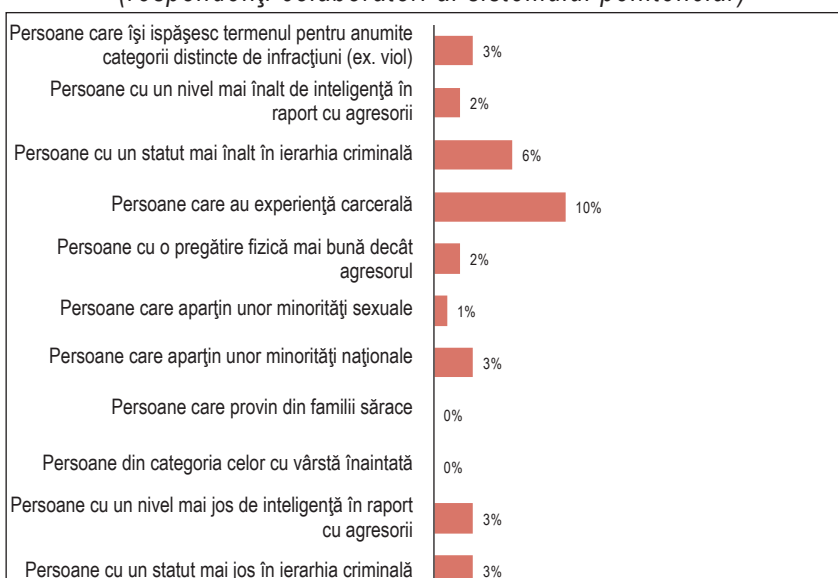
În răspunsurile colaboratorilor sistemului penitenciar drept factori au fost indicați, după cum urmează: încălcarea frecventă de către deținuți a regulilor de comportament și a prevederilor legislației – 18% din răspunsurile la chestionare; opunerea deținuților la percheziții și ridicare de obiecte – 15%; condițiile proaste de muncă ale colaboratorilor instituțiilor de detenție – 13% din răspunsurile la chestionare; lipsa unor programe de menținere și reabilitare psihologică a colaboratorilor – 9%; neconștientizarea de către deținuți a responsabilităților – 8% din răspunsurile la chestionare; atitudinea neglijentă a unor deținuți față de indicațiile administrației instituției – 7%; neîncrederea colaboratorilor în cei din jur și nesiguranța mediului de activitate – 7% din răspunsurile la chestionare; starea generală de stres în penitenciare – 7%; atitudinea neglijentă a unor deținuți față de ordinea și condițiile de trai – 5%; existența elementelor de subcultură criminală – 4%; neglijența unor colaboratori față de problemele și nevoile deținuților (cerințele legale) – 3% din răspunsurile la chestionare; comunicarea defectuoasă și înjositoare dintre deținuți și colaboratori – 2%; comunicarea defectuoasă dintre managementul superior al instituției și colaboratori și mecanisme nefuncționale de soluționare a conflictelor dintre deținuți și colaboratori – câte 1%.

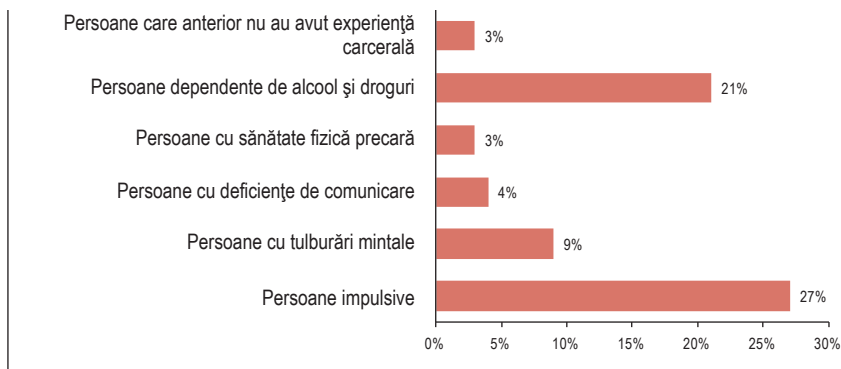
- **Factorii ce contribuie la abuzul deținuților din partea unor colaboratori ai instituției penitenciare sunt:** încălcarea frecventă de către deținuți a regulilor de comportament și a prevederilor legislației; opunerea deținuților la percheziții și ridicare de obiecte; neconștientizarea de către deținuți a responsabilităților; atitudinea neglijentă a unor deținuți față de indicațiile administrației instituției; atitudinea neglijentă a unor deținuți față de ordinea și condițiile de trai; existența elementelor de subcultură criminală; condițiile proaste de muncă ale colaboratorilor instituțiilor de detenție; lipsa unor programe de menținere și reabilitare psihologică a colaboratorilor; neîncrederea colaboratorilor în cei din jur și nesiguranța mediului de activitate; starea generală de stres în penitenciare; neglijența unor colaboratori față de problemele și nevoile deținuților (cerințele legale); comunicarea defectuoasă și înjositoare dintre deținuți și colaboratori; comunicarea defectuoasă dintre managementul superior al instituției și colaboratori și mecanisme nefuncționale de soluționare a conflictelor dintre deținuți și colaboratori.
- **Managementului superior al sistemului penitenciar i se recomandă să îmbunătățească condițiile de activitate ale colaboratorilor sistemului penitenciar și să dezvolte programe de menținere și reabilitare psihologică a colaboratorilor.**
- **Urmează a fi revizuită modalitatea de explicare a drepturilor și responsabilităților condamnatului la primirea în penitenciar, astfel încât acesta să conștientizeze avantajele respectării prevederilor legale referitor la detenție.**

II.3. SUBIECȚII IMPLICAȚI CEL MAI FRECVENT ÎN CAZURI DE ABUZ AL DEȚINUȚILOR DIN PARTEA UNOR COLABORATORI AI INSTITUȚIEI PENITENCIARE

În cadrul interviurilor individuale, focus-grupurilor și chestionării reprezentanții administrației penitenciare au menționat că cel mai frecvent sunt implicați în cazuri de abuz față de deținuți: colaboratorii care activează nemijlocit în sectoarele de deținuți; serviciul securitate, regim și supraveghere din motivul specificului serviciului; unii colaboratori recent angajați, deoarece nu au pregătirea teoretică cu privire la sistemul penitenciar; colaboratorii care încearcă să-și impună autoritatea, cei incompetenți, nervoși, agresivi și impulsivi etc.

*Ce categorii de deținuți sunt implicați cel mai des în calitate de victime ale situațiilor de abuz din partea colaboratorilor?
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)*

Răspunsurile colaboratorilor sistemului penitenciar arată că în calitate de victime ale abuzului unor reprezentanți ai administrației apar: deținuții impulsivi – 27% din răspunsuri (deseori comportamentul lor provoacă situații de conflict cu reprezentanții administrației); deținuții dependenți de alcool și droguri – 21% din răspunsuri (deseori lipsa duce la apelarea la căi ilegale, ca rezultat apar contexte conflictuale cu reprezentanții administrației); deținuții care au experiență carcerală – 10% dintre răspunsuri (deseori ei încearcă să introducă reguli în raport cu deținuții, altele decât cele legale și impuse de administrație); deținuții cu tulburări mintale – 9% din răspunsuri (unii colaboratori încearcă să-și manifeste superioritatea în raport cu cei mai slabi și neprotejați); deținuții cu un statut mai înalt în ierarhia criminală – 6% dintre răspunsuri (unii colaboratori încearcă să-și manifeste autoritatea și în raport cu cei mai puternici); deținuții cu deficiențe de comunicare – 4% din răspunsuri (deseori comportamentul lor provoacă situații de conflict cu reprezentanții administrației). Răspunsurile colaboratorilor sistemului penitenciar arată că în calitate de victime ale abuzului administrației apar, deși mai rar, și deținuții cu sănătate fizică precară – 3% din răspunsuri, deținuții care anterior nu au avut experiență carcerală – 3% din răspunsuri; deținuții cu un statut mai jos în ierarhia criminală – 3%; deținuții cu un nivel mai jos de inteligență în raport cu agresorii – 3% dintre răspunsuri, unii colaboratori încercând să-și manifeste superioritatea în raport cu cei mai slabi și neprotejați. Uneori, tratamentul diferențiat și supunerea la abuz sunt cauzate de apartenența națională (deținuții care aparțin unor minorități naționale) – 3% dintre răspunsuri și categoria de infracțiune săvârșită (deținuții care își ispășesc termenul pentru anumite categorii distincte de infracțiuni, ex. viol) – 3% din răspunsuri. Cazual și foarte rar apar în calitate de victime ale abuzului deținuții cu o pregătire fizică mai bună decât agresorul – 2% din răspunsuri, deținuții cu un nivel mai înalt de inteligență în raport cu agresorii – 2% și deținuții care aparțin unor minorități sexuale – 1% din răspunsuri. Nu se regăsesc în calitate de potențiale victime ale abuzului administrației deținuții din categoria celor cu vârstă înaintată, deținuții care provin din familii sărace, în cadrul interviurilor colaboratorii sistemului penitenciar motivând că, de regulă, aceștia sunt „ascultători și nu există teme de abuz”, „ei rabdă”.

- Cel mai frecvent sunt implicați în cazuri de abuz față de deținuți: colaboratorii care activează nemijlocit în sectoarele de deținuți; serviciul securitate, regim și supraveghere; unii colaboratori recent angajați; colaboratorii care încearcă să-și impună autoritatea, cei incompetenți, nervoși, agresivi și impulsivi etc.
- Cel mai frecvent în calitate de victime ale abuzului din partea unor reprezentanți ai administrației apar: deținuții impulsivi și cei dependenți de alcool și droguri; deținuții care au experiență carcerală; deținuții cu tulburări mintale; deținuții cu un statut mai înalt în ierarhia criminală; deținuții cu deficiențe de comunicare. În calitate de victime ale abuzului administrației apar, deși mai rar, și deținuții cu sănătate fizică precară; deținuții care anterior nu au avut experiență carcerală; deținuții cu un statut mai jos în ierarhia criminală; deținuții cu un nivel mai jos de inteligență în raport cu agresorii, unii colaboratori încercând să-și manifeste superioritatea în raport cu cei mai slabi și neprotejați.
- Managementul superior al sistemului penitenciar urmează să dezvolte programe de abilitare a categoriilor de victime ale abuzului din partea unor colaboratori ai sistemului penitenciar pentru o raportare mai promptă a cazurilor, ceea ce va duce la o mai bună administrare a instituțiilor penitenciare.

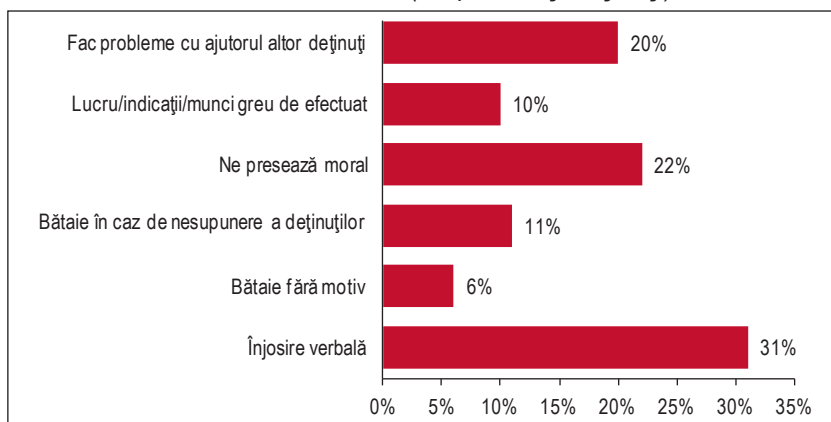
II.4. METODELE ȘI FORMELE DE ABUZ AL DEȚINUȚILOR DIN PARTEA UNOR COLABORATORI AI INSTITUȚIEI PENITENCIARE

Fiecare al treilea deținut respondent la chestionar a menționat că este înjosit verbal de către colaboratorii instituției penitenciare, iar fiecare al cincilea că este presat moral de către aceștia.

11% dintre deținuții respondenți la chestionar au mărturisit că sunt bătuți în situația în care nu se supun, or conform legislației, în caz de nesupunere există o consecvență de aplicare a mijloacelor de reacționare, iar recurgerea la forța fizică și la mijloacele speciale este unul din ultimele remedii în situații de nesupunere.

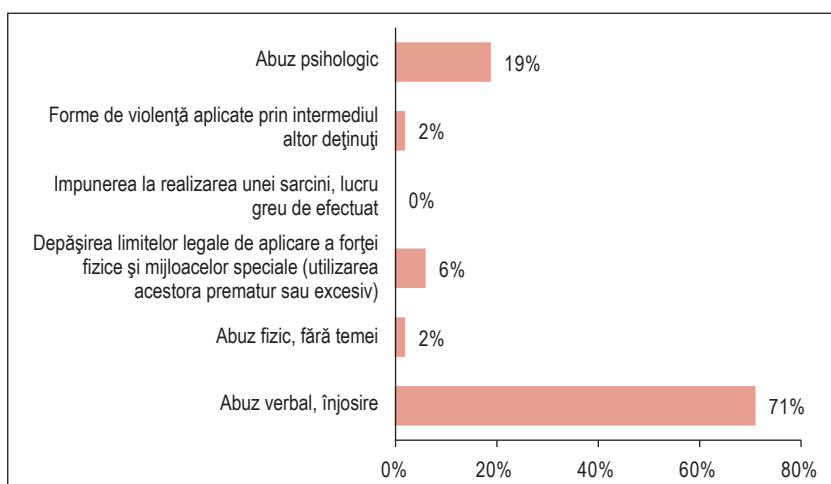
Este îngrijorător faptul că 20% dintre deținuții respondenți la chestionare au menționat că reprezentanții administrației locurilor de detenție își soluționează problemele sau, după caz, se răzbună pe anumiți deținuți cu ajutorul altor deținuți. Asemenea abordare demonstrează clar o deviere de la orice normă și ulterior această „cooperare” ar putea duce la noi conflicte între administrație și deținuți. De asemenea, nu se încadrează în nicio normă legală răzbunarea prin intermediul bătăii sau al obligării de a presta unele munci greu de efectuat, anume cu scop de răzbunare.

Care sunt cele mai frecvente forme de abuz/înjosire/bătaie din partea unor colaboratori? (respondenți deținuți)

Concluziile ce rezultă din analiza chestionarelor și interviurilor confidențiale cu deținuții sunt confirmate și prin concluziile ce derivă din analiza chestionarelor, interviurilor individuale și focus-grupurilor cu reprezentanții administrației penitenciare.

*Care sunt cele mai frecvente forme de abuz?
(respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)*

Astfel, în opinia colaboratorilor sistemului penitenciar, cele mai frecvente forme de abuz în raport cu deținuții sunt: abuz verbal, înjosire – 71% de cazuri; abuz psihologic – 19% de cazuri; depășirea limitelor legale de aplicare a forței fizice și a mijloacelor speciale (utilizarea acestora prematur sau excesiv) – 6% de cazuri; mai rar – abuz fizic, fără temeii – 2% de cazuri și forme de violență aplicate prin intermediul altor deținuți – 2% de cazuri. În cadrul interviurilor individuale, s-a menționat că nu este exclusă și o altă formă de abuz – impunerea la realizarea unei sarcini, a unui lucru greu de efectuat.

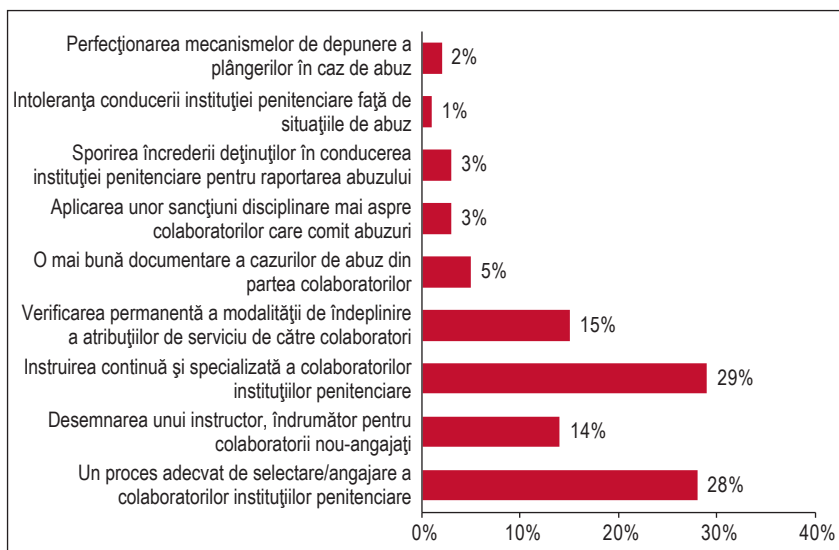
- **Cele mai frecvente forme de abuz în raport cu deținuții sunt: abuz verbal, înjosire; mai rar abuz psihologic, depășirea limitelor legale de aplicare a forței fizice și a mijloacelor speciale; și mai rar – abuz fizic, fără temeii și forme de violență aplicate prin intermediul altor deținuți.**
- **Departamentul Instituțiilor Penitenciare trebuie să asigure promovarea și respectarea legislației, dar și a eticii profesionale, inclusiv prin intermediul instruirii periodice a colaboratorilor privind comunicarea cu deținuții, aplicarea forței fizice și a mijloacelor speciale, standardele de etică profesională.**
- **Instituțiile și organizațiile care monitorizează respectarea drepturilor deținuților să examineze cu o mai mare prudență situațiile de conflict între deținuți anume din perspectiva identificării cazurilor de pedepsire**

a deținuților de către administrația locurilor de detenție prin intermediul altor deținuți.

- Reacționarea mai promptă de către organele abilitate la cazurile de utilizare disproporționată a forței fizice și a mijloacelor speciale.

II.5. MĂSURI DE COMBATERE A CAZURILOR DE ABUZ AL DEȚINUȚILOR DIN PARTEA UNOR COLABORATORI AI INSTITUȚIEI PENITENCIARE, ÎNTREPRINSE DE MANAGEMENTUL SUPERIOR

În opinia Dvs., care sunt cele mai eficiente măsuri de prevenire a abuzului deținuților din partea unor colaboratori, întreprinse de administrația penitenciară? (respondenți colaboratori ai sistemului penitenciar)

În opinia colaboratorilor sistemului penitenciar, cele mai eficiente măsuri de prevenire a abuzului deținuților din partea unor colaboratori, întreprinse de administrația penitenciară ar fi: instruirea continuă și specializată a colaboratorilor instituțiilor penitenciare – 29% din răspunsuri; un proces adecvat de selectare/angajare a colaboratorilor instituțiilor penitenciare – 28% din răspunsuri; verificarea permanentă a modalității de îndeplinire a atribuțiilor de serviciu de către colaboratori

– 15% din răspunsuri; desemnarea unui instructor, îndrumător pentru colaboratorii nou-angajați – 14% din răspunsuri. Practic, toate țin de calificarea personalului penitenciar. Mai rar au fost menționate drept măsuri de prevenire a abuzului din partea unor colaboratori, întreprinse de administrația penitenciară: o mai bună documentare a cazurilor de abuz din partea colaboratorilor – 5% din răspunsuri; aplicarea unor sancțiuni disciplinare mai aspre colaboratorilor care comit abuzuri – 3%; sporirea încrederii deținuților în conducerea instituției penitenciare pentru raportarea abuzului – 3% din răspunsuri; perfecționarea mecanismelor de depunere a plângerilor în caz de abuz – 2% din răspunsuri și intoleranța conducerii instituției penitenciare față de situațiile de abuz – 1% din răspunsuri.

- **Cele mai eficiente măsuri de prevenire a abuzului deținuților din partea unor colaboratori, întreprinse de către administrația penitenciară țin de calificarea personalului penitenciar și sunt: instruirea continuă și specializată a colaboratorilor instituțiilor penitenciare; un proces adecvat de selectare/angajare a colaboratorilor instituțiilor penitenciare; verificarea permanentă a modalității de îndeplinire a atribuțiilor de serviciu de către colaboratori; desemnarea unui instructor, îndrumător pentru colaboratorii nou-angajați.**

PERSONAL SECURITY IN THE PRISON ENVIRONMENT

SUMMARY IN ENGLISH

AUTHORS:

IGOR DOLEA,

Doctor Habilitate in Law, Professor, Criminal Procedure Law
and Forensic Studies Department, Moldova State University, IRP expert

VICTOR ZAHARIA,

PhD in Law, Associate Professor, Moldova State University, IRP Director

PERSONAL SECURITY IN THE PRISON ENVIRONMENT

The hereby study has been carried out by the Institute for Penal Reform, within the „Strengthening the Reform of the Criminal Justice System in the Republic of Moldova” project.

The study sets as goals to examine the personal security in the prison environment from the perspective of the detainees-detainees and detainees-administration relationships.

The phenomenon of violence in prisons is far too complicated to be emphatically studied and determined, therefore, the hereby report should throw light on the major issues and trends from this perspective, without being a comprehensive study in this area.

The research team has not establish as objective to prove the presence of conflicts in prisons, conflicts leading to violence and abuse among detainees or abuse on the side of certain representatives of the prison administration against detainees, since this is a well-known fact. The international and national organizations overseeing the places of detention have regularly admitted the occurrence of such a phenomenon.

Undeniably, the problem is major and topical and the Government, the Ministry of Justice and the Department of Penitentiary Institutions, as well as the personnel of the penitentiary system need to adopt a coherent approach towards it. Certain commitments in this area have already been inserted in the national policy documents, including the Strategy for Justice Sector Reform for the years 2011-2016.

The international laws in the area to which the Republic of Moldova is a party, the commitments undertook by the Republic of Moldova in the area as well as the best practices of other countries serve as the starting point to assess the current state of affairs.

Both quantitative and qualitative methods have been used to carry out the study. Thus, 512 questionnaires have been distributed and filled in (300 detainees, 50 employees of the security, regime and supervision unit, 120 heads of units, 30 social workers and 12 psychologists). When detainees had to fill in the questionnaires, the employees of the Community Justice Centres served as operators. The number of detainees from various penitentiary institutions was considered when the detainee

cohort that filled in the questionnaire was determined. A similar criterion was applied in determining the cohort of employees of the penitentiary system.

Interviews have been carried out with the administration of the Department of Penitentiary Institutions, the personnel (including doctors) and former employees of the penitentiary institutions, prosecutors in charge with the control of legislation observance when executing court decisions of criminal matter, representatives of NGOs having interaction with the penitentiary environment, lawyers, detainees and former detainees, including detainees released prior to the sentence expiry date (beneficiaries of the probation service). Four focus groups of doctors and psychologists working in the penitentiary institutions have been established.

Both detainees and the staff of the penitentiary institutions have been rather reserved in the beginning, when the interviews were initiated, a situation which was subsequently overcome by using a set of methods, including the interview of former detainees and ex-employees of the penitentiary system. Additionally, the findings and opinions provided by the detainees have been compared with the data provided by the personnel of the penitentiary system and other categories of respondents.

The study makes reference to statistical data provided by the Department of Penitentiary Institutions. During the study process, concrete cases of violence among detainees and between detainees and the administration have been examined. In order to protect the information sources, these have not been invoked distinctly in the hereby study. The findings of the research have been validated during two round tables with the participation of employees of the penitentiary system, representatives of the NGOs active in the area, prosecutors, lawyers and academia, etc.

Being an attempt to reflect over the issue of violence and abuse applied by detainees or the employees of the penitentiary system against detainees, the study could be a real support for the decision-making factors for the formulation of relevant policies in the area and for the persons involved in the daily activity of the penitentiary system.

The hereby study has been carried out with the active involvement of Mrs. Ana Racu (currently, Member of the European Committee for the Prevention of Torture) and Mrs. Iuliana Adam (employee of the Department of Penitentiary Institutions), who facilitated the filling in of the questionnaires, interviews planning and establishment of focus groups with detainees and employees of the penitentiary system.

The Institute for Penal Reform expresses its gratitude to people that have contributed to establishing conclusions and pertinent recommendations through questionnaires, interviews and comments to the project report. All these shall lead to building the capacity of the penitentiary institutions to protect the human rights.

The authors

PART I. PERSONAL SECURITY FROM THE PERSPECTIVE OF DETAINEES RELATIONSHIPS

The overall atmosphere in prisons has an impact both on the manner the employees of the penitentiary system perform their attributions, on the efficiency of executing the deprivation of freedom as penal sanction and on the respect of human rights of the detainees.

The representatives of the penitentiary institutions administration are aware and have a critical approach to the situation and the recognition of the problem is one of the pre-conditions to efficiently intervene.

A next step would be to determine the type of interventions on the side of the penitentiary administration that aim at decreasing the tensions and conflict situations.

The detainees know the nature of relationships established by them and that is a proper context for the penitentiary administration to intervene in order to decrease the tensions and conflict situations.

In general, the frequency and intensity of abuse among detainees have decreased in the last three years.

I.1 CAUSES OF CONFLICTS AMONG DETAINEES

Very often, cases of abuse and violence among detainees arise from the outburst conflicts. These conflicts have different grounds.

According to the detainees, the most frequent causes of conflicts are: imposition of behaviour rules by some detainees towards other detainees; the desire of some

detainees to show superiority; obtrusion of the opinion and solutions to certain issues; personal problems; rumours spread; breach of order and neglect of living conditions; carrying out the conflicts from the outer world; debts; thefts and forced taking of other detainees' goods; imposition of an abusive behaviour by other detainees.

The administration of the penitentiary institutions has to develop programs for conflict management and prevention of abuse cases, which will take into account the grounds for conflicts among detainees.

Actually, according to the administration, the major cause for abuse and violence among detainees is the criminal subculture and the aspects related to it (imposition of the status, rules of the criminal subculture, humiliation, hierarchy and execution of an order given by a detainee to another detainee etc.).

I. 2 FACTORS CONTRIBUTING TO THE OUTBURST OF CONFLICTS AMONG DETAINEES

According to the detainees who responded to the questionnaire, these are the elements which mostly contribute to conflicts and abuse among detainees: diversity of interests under overcrowded circumstances; lack of trust among detainees; harsh detention conditions; the criminal subculture and groups of interest; lack of response to the conflicts of the detainees on the side of the administration; lack of occupations for the detainees.

The administration and the employees of the detention places consider that the following elements mostly contribute to conflicts and abuse among detainees: the criminal subculture; long-term lack of occupations for the detainees; neglectful attitude of detainees towards the orders of the administration; stressful conditions in prisons; detention conditions and overcrowded penitentiary institutions; lack of trust in neighbours; prison groups of interest; imperfect system of detainees distribution within the institution; non-operational mechanisms to settle the conflicts among detainees; lack of activities for the detainees.

The role of the penitentiary institution is to develop programs and activities that will allow the detainees to properly use their spare time and will provide them with the opportunities to acquire new skills and build up a pro-social behaviour they

will make use of upon release.

The administration of detention places shall take actions and demonstrate intolerance towards the interaction based on the rules of the criminal subculture among detainees. It is the task of the penitentiary institutions to promote the respect of the legislation in the detention places.

I.3 SUBJECTS REGULARLY INVOLVED IN THE CONFLICTS AMONG DETAINEES

As a general rule, the persons who do not control their emotions and behaviour (30% of respondent detainees), the persons who previously served their term of imprisonment (20% of respondent detainees), as well as the persons holding a higher position compared to other detainees (16% of respondent detainees) are the initiators of the conflicts among detainees. In 15% of cases, the respondent detainees think the real initiators of the conflicts are the persons who break any prison rule.

The outcomes of the questioning expressively recommend the development of a fury management program.

The representatives of the prison administration (37%) state there might be a profile of the aggressor. They believe that impulsive persons (27%), persons holding a higher position in the criminal hierarchy (19%), drug and alcohol addicts (14%), persons with mental disorders (13%) those who were previously imprisoned (13%) and physically well-trained people, with a better health status than the victims of abuse (10 %) are most frequently involved as aggressors in the conflicts among detainees.

The prison administration shall develop programs to reduce the violence in prison and to involve the impulsive detainees, the persons holding a higher position in the criminal hierarchy, drug and alcohol addicts, persons with mental disorders, those who were previously imprisoned and the physically well-trained people as beneficiaries of these programs.

The victims of violence among detainees are the persons positioned on the lowest level of the criminal hierarchy due to the presence of the prison criminal hierarchy, while the abuse is revealed in a cascade manner.

Programs for adaption to the prison environment and for the protection against the abuse in prisons shall be developed. The persons that serve their first term in prison must be enlisted.

Additional programs should be developed for the people with a different sexual orientation.

I. 4 FORMS AND CONSEQUENCES OF ABUSE APPLIED TO CERTAIN DETAINEES COMPARED TO THE OTHERS

The consequences of violence and abuse applied among detainees could take different shapes. The quantification of frequency of consequences was not the goal of the research, but aiming at rendering exactly those consequences, we shall introduce them selectively, based on the formulations presented by the detainees: „depression“, „moral-psychological ruin“, „isolation“, „self-isolation“, „discouragement“, „marginalization“, „criminal discrimination“, „bullying and nervousness“, „separation“, „infliction of limits“, „psychosexual issues“, as well as „health deterioration“, „bruises“, „broken arms and bruising“, „ill-treatment“, „broken ribs“, „bruises“ or „red butt“, „sex“, „humiliation“, „rape“, „bugger“ or „vein cutting“, „refusal to eat“, „orders“, etc. Further on, we present the formulations provided by the representatives of the prison administration: „self-isolation“, „separation of convicts“, „annoyance“, „claims“, „stay in shadows“, sometimes „money extortion from relatives“, frequently „moral-psychological ruin“, „stress“, „depression“, „fear to be humiliated“, „long term decline“, „marginalization and criminal discrimination“, „refusal to eat and self mutilation“, „aggressive behaviour“, „aggressor dependent“, „exposed to the risk of being permanently aggressed“, as well as „health deterioration“, „health issues“, „bruises“, „injuries“, „bodily injuries“, „light bodily injury“, „bruises on hands and legs“, „fractures of limbs and ribs“, „ill-treatment“ or „red butt“, „illegal relationships“, „rapes“, „sexual humiliation“.

Very often, the aggression applied by some detainees against others is spontaneous, verbal, followed by a psychological, physical and rarely, sexual abuse. These forms are interdependent and could turn into something else. The

consequences of violence and abuse applied by certain detainees against other detainees vary and severely affect a person's dignity, physical and mental integrity.

The prison administration shall develop mechanisms to identify the conflicts among detainees at the initial stage. That would allow their settlement at the basic phase, without letting them turn into the most severe forms of abuse and violence.

1.5 SELF-PROTECTION MEASURES TAKEN BY THE DETAINEES AGAINST ABUSE AND CONFLICTS WITH OTHER DETAINEES

According to detainees, the most frequent and efficient method to avoid the conflict is the isolation and refrain from communication with the people of conflictual nature. Therefore, during the questioning and interviews, the detainees declared: „I don't talk to anyone”, „I avoid being in their presence”, „I don't draw the attention upon myself”, „I withhold from and I walk away”, „I neither talk, nor spread rumours”, „I stay away”, „I am not looking for troubles”, „I avoid them”, „I try to keep away from them”, „I keep silent and listen to them”, „I don't establish contacts”, „I isolate myself, in line with art. 206, Execution Code”, „I read”.

It might happen that certain detainees settle individually the conflict situations, stating: „I try to find a compromise”, „I look for the best solution”, „I'm always impartial”, „I keep under control my emotions and behaviour”, „I try not to tick someone off”, „I behave quite”, „I know whom to talk and what to talk about”, „I have a demure behaviour”, „I respect the opinions and interests”, „I negotiate”. Sometimes, they adapt an offensive approach: „I talk to those looking for trouble”, „I warn them”, „I opt for open discussions”, „I get ready physically and morally”, „I send hints to avoid me”.

Sometimes, the conflict is settled if the detainees „shut up and obey”, „pay or do” or „endure”, which is actually the enforcement of aggressor's illegal conditions.

The general means to avoid the conflicts are applied during the work of the detainees, daily walks or stay in the sector or when they are involved or participate in educational and cultural activities.

The majority of the detainees are open to conflict settlement through negotiations. Therefore, it is necessary to develop their abilities during programs for conflict settlement in prisons.

The recommendation to the prison administration is to develop and implement programs for conflict settlement negotiations among detainees, including the training of personnel that could enforce such programs.

I.6 MEASURES TAKEN BY THE PRISON ADMINISTRATION TO PREVENT THE ABUSE APPLIED BY CERTAIN DETAINEES AGAINST OTHER DETAINEES

In order to protect certain detainees against the violence applied by others, the administration of the institution shall know and recognize such acts and undertake measures to prevent the abuse against certain detainees.

The representatives of the prison administration acknowledge the low quality of the activity aiming at preventing the abuse against certain detainees.

The administration considers that currently, the most efficient measures to prevent abuse against certain detainees are: permanent and intense surveillance, including video supervision; classification and distribution of detainees per categories; use of special means, including handcuffs, but also settlement of issues among detainees at the initial stage, prophylaxis and activities carried out with detainees.

These measures are efficient under certain circumstances (during the night, transportation, works, educational and cultural activities and daily walks / stay in the sector, etc.).

Some representatives of the penitentiary system personnel recognized that the prison administration does not have efficient capacity to protect the detainees from the abuse applied by other detainees.

The personnel of the penitentiary system that responded to the questionnaire,

stated that the most efficient way to prevent the abuse against detainees would be: to keep track of and work with the detainees prone to aggression – 27%; improvement of surveillance measures – 20 %; initial assessment of new detainees and their triage – 19 %; continuous assessment of the detainees from the prison and their reclassification – 17 %; to keep track of and work with the detainees prone to victimization – 10 %; to keep track of and work with the detainees with mental disorders – 7 %.

Similar measures refer to vulnerable detainees. In such cases, the focus is on the individual work with the potential victims and provision of assistance in order to overcome certain difficulties.

One third of the prison administration representatives think that the current equipment cannot ensure a proper supervision of the detainees. One fifth of them declared that the institution lacks supervision equipment. Half of the respondents believe that they are partially endowed with equipment.

Still, only 23% of the prison personnel respondents think that the programs for prevention and fighting against violence and abuse applied by detainees against their inmates are efficient, while 17 % consider them inefficient, and 60 % - partially inefficient. These were the reasons invoked during the interview: lack of specialists (namely, psychologists); detainees are a specific category and it is complicated to work with them (taking into account the prohibitions originating from the criminal subculture), detainees don't trust the administration, the programs are deployed superficially, etc. The penitentiary administration can contribute to the selection of specialists and their training and to the development, implementation and assessment of programs, but does not have the capacity to „select” the detainees and hence, it shall increase the qualification of the personnel and the quality of tools they are using.

The efficiency of programs for fighting and preventing the violence and abuse among detainees is substantiated by the cooperation between various penitentiary services.

Almost 1/3 of the personnel, respondents to the questionnaire, think the interaction between different services of the penitentiary institution applied to prevent and combat the violence and abuse among detainees is good and efficient. 60 % of the respondents believe that the interaction could be enhanced, while 9 % of the personnel assume the interaction is good, but inefficient, since the programs and the activities mismatch.

The prison administration acknowledges the importance of the prevention work and empowerment of the detainees with knowledge and skills to avoid conflicts and to self-protect in cases of abuse.

Additionally, it is necessary to diversify the protection measures, although the material basis not always allows it.

The programs for fighting and preventing the violence and abuse among detainees are only partially efficient, due to deficient co-operation between the penitentiary services.

The central management of the penitentiaries shall upgrade the range of attributions and the manner of interaction with different penitentiary services in order to ensure a better protection against abuse among detainees.

I.7 MEASURES TAKEN BY THE PENITENTIARY ADMINISTRATION TO PROTECT THE DETAINEES, VICTIMS OF ABUSE APPLIED BY OTHER DETAINEES

According to the detainees, the administration of the prison does not know or does not want to find out any cases of abuse among detainees. During the interviews, some detainees stated that in overall, the administration knows every case of violence between inmates (although it is not aware of every episode of those cases), but prefers using the situation the way it is convenient to it.

The replies provided by the prison administration representatives confirm that the cases of abuse are known. The prison administration finds about the cases of violence and abuse from its own sources or through the claims lodged by the victims of abuse. Certainly, not all the detainees inform the administration when they or their inmates are aggressed because: the victims are not aware of the reporting procedure; many victims perceive the abuse as something natural; they are convinced that nothing would change; they are afraid of being repressed by the prison administration; they are afraid of consequences/repeated abuse on the side of aggressors (direct or through other detainees); unwillingness to make the case of abuse public/known in order to avoid being humiliated; unwillingness to make the case of abuse public/known in order to avoid looking vulnerable.

The representatives of the prison administration pointed out that the fear of consequences/repeated abuse on the side of aggressors and unwillingness to make the case of abuse public/known in order to avoid being humiliated are the grounds

for not reporting the case to the administration. And actually, they recognized that the victims of abuse do not trust the protection measures taken by the prison administration.

The administration shall adopt protection measures for the people who have lodged claims on cases of abuse on the side of other detainees;

The administration of detention facilities shall communicate and explain to the detainees about their rights upon the arrival in the prison and to provide them with the possibility to communicate their issues in a private manner;

There is an imperious need to work more intensely with the victims and potential victims of abuse among detainees in order to make them aware of the fact that the abuse cannot be a regular and common situation in the prison.

The representatives of the prison administration acknowledge their inability to identify the aggressors for every case of violence and abuse among detainees.

The improvement of the legislation and of the case registration procedure, the development of methodological norms for case investigation, the training of the investigative personnel, the enhancement of detainees' trust in the prison administration, the development of working programs for the potential victims of abuse could increase the chances to identify and punish the aggressors in cases of abuse and violence among detainees.

The management of the penitentiary system shall develop certain methodological norms to investigate the cases of abuse and violence among detainees and shall train the persons responsible for that.

The prison administration shall adopt a pro-active attitude in the settlement of the conflicts among detainees, particularly because the incidence of such issues is rather high. In practical terms, more than half of the detainees who responded to the questionnaire used to have confrontations with other detainees, most of them having a monetary nature (money, debts and transfer of money into the „common fund”).

The detainees themselves have a major role in the settlement of the problems arising between detainees (32 % of the detainees who responded to the questionnaire), and these are even more active than the prison administration (22 % of the detainees who responded to the questionnaires).

Therefore, the prison administration shall undertake a more active role in the settlement of the conflicts among detainees;

The fight against illegal practices of involving detainees in the settlement of conflicts among detainees (in order to exclude new possible conflicts) shall be carried out with all reasonable diligence.

According to the representatives of the prison administration, a series of

measures shall be taken such as isolation of the victims from the risky environment; victim surveillance for a certain period of time; psychological and medical assistance to the victims of abuse; provision of mediation services for the aggressor and the victim; individual and group counselling of victims; corroborate interventions of all the penitentiary services; intensification of the contacts between the victim and the support group, like for instance, the family; satisfaction by publicly disclosing the punishment applied to the aggressor, etc.

I.8 MEASURES TAKEN BY THE INSTITUTIONS OVERSEEING THE RESPECT FOR THE HUMAN RIGHTS IN PRISONS TO PROTECT THE DETAINEES, VICTIMS OF ABUSE APPLIED BY OTHER DETAINEES

The personnel of the penitentiary system have a sceptical opinion regarding the contribution of the institutions overseeing the respect for the human rights in prisons to prevent and fight against the abuse and violence among detainees.

PART II. DETAINEES PERSONAL SECURITY FROM THE PERSPECTIVE OF DETAINEE- ADMINISTRATION RELATIONSHIP

The abuse applied by the prison administration against detainees is a well-known fact.

II.1 CAUSES OF ABUSE OF THE PRISON PERSONNEL AGAINST DETAINEES

The most frequent causes of abuse of certain representatives of the administration against detainees are the provocations of the detainees themselves; stress, unstable emotional state of some employees; lack of professionalism, ignorance of the working methods and lack of special communication skills; rumours spread by a detainee with regard to an employee; employees' willingness to prove their power and authority; professional solidarity and revenge for the detainees abuse against employees; imposition by employees of more severe conditions than those foreseen by the legislation; pedantism.

The senior management of the penitentiary system shall ensure the initial and continuous training of the penitentiary system personnel who will build competences to interact with the detainees and to communicate properly with them and will learn how to face the challenges with regard to the detainees, as well as the methods to work with the detainees.

The recommendation is to develop working programmes for the personnel of the penitentiary system in order to reduce the incidence of the professional burnout

syndrome.

The punitive attitude of the personnel of the penitentiary system, the excess of solidarity, the desire to show superiority should be overcome by applying and strictly respecting the norms of professional ethics.

II.2 FACTORS CONTRIBUTING TO THE ABUSE OF THE PRISON PERSONNEL AGAINST DETAINEES

The factors contributing to the abuse of the prison personnel against detainees are: frequent breach by the detainees of the behaviour rules and provisions of the legislation; resistance of the detainees to searches and withdrawal of objects; detainees' unawareness of responsibilities; neglectful attitude of certain detainees with regard to the orders of the administration; neglectful attitude of certain detainees with regard to the order and living conditions; presence of elements of criminal subculture; bad working conditions for the personnel; lack of programs for psychological counselling and rehabilitation of the personnel; personnel's lack of trust in others, unsafe working environment; general stress in prison; careless attitude of the personnel towards detainees' problems and needs (legal requirements); deficient and humiliating communication between detainees and the personnel; deficient communication between the senior management and the personnel and non-operational mechanisms to settle the conflicts between detainees and the personnel.

The senior management of the penitentiary system shall improve working conditions of the personnel and develop programs for psychological counselling and rehabilitation of the personnel.

The procedure used to explain the rights and responsibilities of the convicts upon arrival in the penitentiary shall be updated, so that the convicts are aware of the advantages of observing the detention legislation.

II.3 SUBJECTS FREQUENTLY INVOLVED IN CASES OF ABUSE APPLIED BY CERTAIN EMPLOYEES OF THE PENITENTIARY INSTITUTION AGAINST DETAINEES

The subjects frequently involved in cases of abuse against detainees are: the personnel directly working in the detainees sectors; the security, regime and supervision unit; certain recently employed personnel; the personnel imposing their authority, as well as those that are incompetent, nervous, violent and impulsive, etc.

Very often, the victims of the administration's abuse are: impulsive detainees as well as drug and alcohol addicts; the detainees who previously served their prison term; detainees having mental disorders; detainees having a higher status in the criminal hierarchy; detainees having communication deficiencies. Sometimes, the detainees having health problems, as well as the detainees who previously did not have any criminal record, the detainees having a low status in the criminal hierarchy, the detainees whose intellectual capacity is lower than aggressors' are the victims of the administration's abuse, and certain employees try to show their superiority in front of the weakest and unprotected.

The senior management of the penitentiary system shall develop programs to empower the victims of the abuse applied by some employees of the penitentiary system to promptly report any case and this should lead to a better management of the penitentiary institutions.

II.4 METHODS AND FORMS OF ABUSE APPLIED BY CERTAIN EMPLOYEES OF THE PENITENTIARY INSTITUTION AGAINST DETAINEES

The most frequent forms of abuse against detainees are: verbal abuse, humiliation; psychological abuse (rarer), excess of legal limits for the application of physical force and special means; groundless physical abuse (rarer) and application of violence through other detainees.

The Department of Penitentiary Institutions shall ensure the promotion and observance of the legislation and professional ethics through regular trainings of the personnel on the communication with detainees, on application of physical force and special means and on professional ethics standards.

The institutions and organizations monitoring the respect of detainees' rights shall examine more carefully the conflict situations among detainees by identifying the cases when the administration punishes the detainees through other detainees.

The bodies empowered to deal with the cases of excessive use of physical force and special means should react promptly.

II.5 MEASURES TAKEN BY THE SENIOR MANAGEMENT TO FIGHT AGAINST CASES OF ABUSE APPLIED BY THE PRISON PERSONNEL AGAINST DETAINEES

The most efficient measures taken by the prison administration to fight against the abuse applied by certain employees against the detainees depend on the qualification of the penitentiary personnel and are as follows: continuous training and specialization of the penitentiary institution personnel; a proper process of selection/employment of the penitentiary institutions personnel; permanent inspection of the fulfilment of personnel's attributions; appointment of an advisor or tutor for the newly employed personnel.